

Landelijke verkenning van de standaardisatie van de productstructuur binnen de Wmo 2015

Verkenning van reikwijdte en uitwerkingsrichtingen

Auteur(s) & Van de Laar
Hind Darid, Noah Hartkamp-Joosse en Renée Vermeulen
Versie Definitief, 21 mei 2026
Plaats Eindhoven – Den Haag

Vooraf

1. **Introductie**

Deel I - Context en opdracht

2. **De Wmo 2015 in context**
3. **Opdracht en afbakening**

Deel II - Ontwerp

4. **Onderzoeksaanpak**
5. **Doelen en uitgangspunten voor de productstructuur**
6. **Voorgestelde opbouw van de productstructuur**
7. **Uitwerking van de productstructuur**

Deel III – Keuze en besluitvorming

8. **Reikwijdte en uitwerkingsrichtingen**
9. **Advies en bestuurlijke vervolgstappen**

Bijlagen

- I. **Samenstelling van de gremia**
- II. **Opbrengsten uit de referentiesessies**
- III. **Advies Nictiz**

Vooraf

1. Introductie

Voor u ligt het rapport van de verkenning naar de mogelijkheden voor een gestandaardiseerde productstructuur voor Wmo 2015-diensten, uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Dit rapport is een verkenning. Het heeft tot doel inzichtelijk te maken welke vormen van standaardisatie binnen de Wmo 2015 mogelijk zijn, wat daarvan de gevolgen zijn voor uitvoerbaarheid, administratieve lasten en lokale ruimte en welke bestuurlijke keuzes daarmee samenhangen.

1.1. Het Wmo-huis als model voor standaardisatie

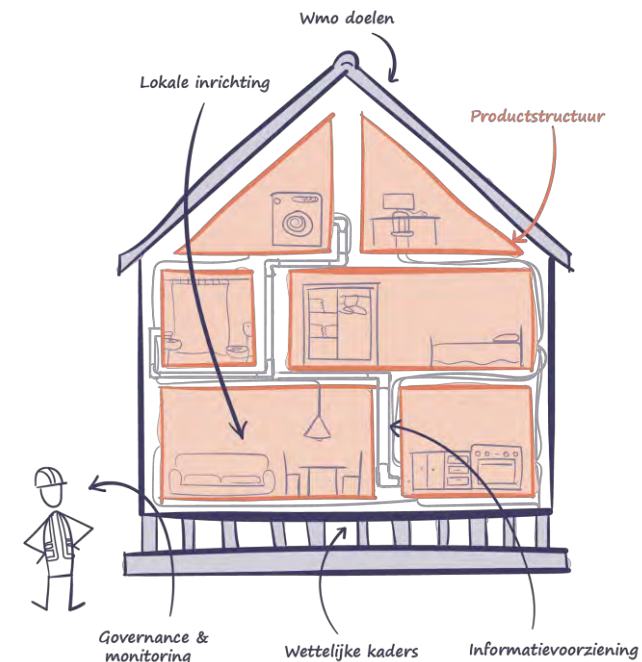
Om de samenhang van het stelsel te duiden, hanteren wij in deze verkenning het beeld van een huis. De Wmo 2015 kan worden gezien als een huis dat bestaat uit meerdere samenhangende onderdelen. Zonder onderlinge afstemming kan dit huis per gemeente anders worden ingericht en gebruikt, waardoor onderdelen minder goed op elkaar aansluiten. Dit kan in de praktijk leiden tot knelpunten voor cliënten en aanbieders, bijvoorbeeld wanneer ondersteuning niet goed overdraagbaar is tussen gemeenten of wanneer verschillen in inrichting leiden tot extra administratieve lasten.

Standaardisatie kan in dit beeld worden gezien als het gezamenlijke bouwplan: het zorgt ervoor dat de verschillende onderdelen van het huis logisch op elkaar aansluiten, uitwisselbaar zijn en samen een consistent geheel vormen. Hierdoor wordt het eenvoudiger om “van huis naar huis te gaan”, zonder dat dit leidt tot frictie in de uitvoering of voor de cliënt.

1. Het dak: de maatschappelijke doelen van de Wmo: zelfredzaamheid, participatie en bescherming.
2. Dragende constructie: het wettelijk kader en de stelselverantwoordelijkheid.
3. De kamerindeling van het huis: de manier waarop de verschillende soorten Wmo-ondersteuning is geordend en benoemd: de productstructuur.
4. De techniek: informatievoorziening en berichtenverkeer die ervoor zorgen dat gegevens op consistente manier worden vastgelegd en uitgewisseld.
5. Het onderhoud en toezicht: governance, monitoring en afspraken over beheer en naleving, die de kwaliteit van het geheel bewaken.

6. De inrichting van de kamers: de wijze waarop gemeenten ondersteuning vormgeven binnen de ruimte van de indeling (bijvoorbeeld invulling, werkwijze en lokale accenten).

In dit beeld zorgt standaardisatie ervoor dat de “basis” van het huis overal herkenbaar en uitwisselbaar is. Denk aan een gedeelde indeling van kamers en afspraken over hoe onderdelen op elkaar aansluiten. Tegelijkertijd blijft er ruimte bestaan voor verschillen in inrichting, zodat gemeenten ondersteuning kunnen afstemmen op lokale behoeften. Het doel van standaardisatie is daarmee niet om alle huizen identiek te maken, maar om te zorgen dat zij volgens dezelfde logica zijn opgebouwd en goed functioneren als geheel.

Figuur 1. Weergave van het conceptueel model van het Wmo-huis, dat in deze verkenning wordt gebruikt om de samenhang tussen productstructuur, inrichting, informatievoorziening en governance te duiden.

1.2. Hoe het Wmo-huis er nu uitziet

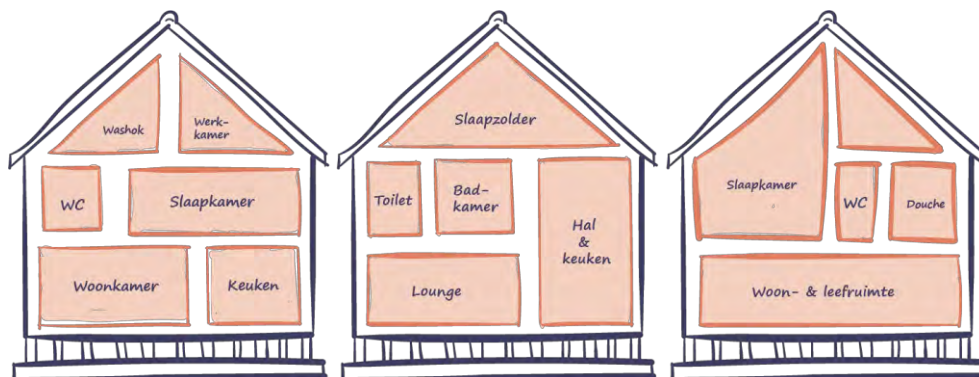
In de huidige praktijk staat er niet één huis, maar een hele wijk vol varianten. De huizen lijken op elkaar in fundament (wetgeving) en dak (doelen), maar verschillen sterk in indeling, inrichting en techniek. De indeling van het huis (de productstructuur) is voor elk huis anders, net als de leidingen, bedrading en binnenmuren. Daardoor vraagt elk huis om een andere vorm van onderhoud, andere afspraken en andere manieren van toezicht.

Deze verschillen zorgen voor onduidelijkheid:

- voor inwoners die hun weg moeten vinden in het huis van de ondersteuning, en;
- voor de vakmensen (aanbieders, professionals en gemeenten) die dagelijks in die verschillende huizen werken en ze onderhouden.

Die onduidelijkheid wordt steeds prangender. Het groeit met de toename van regionale en lokale verschillen, de behoefte aan betere sturing en verantwoording, en de wens om administratieve lasten te verlagen. Daarom richten we ons in deze verkenning op de vraag in hoeverre en op welke manier standaardisatie in de Wmo 2015 kan worden vormgegeven.

We kijken daarbij niet alleen naar één onderdeel van het Wmo-huis, maar naar het geheel: van fundering tot dak, van de indeling tot de techniek en van de inrichting tot het onderhoud. Alleen door het Wmo-huis als één samenhangend bouwwerk te bekijken, kunnen we bepalen welke onderdelen gestandaardiseerd moeten worden, welke niet, en hoe we samen kunnen bouwen aan een huis dat voor iedereen werkt.

Figuur 2. Visuele weergave van de verschillende varianten van Wmo-huizen; hoe de productstructuur nu georganiseerd is.

1.3. Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd:

- In de hoofdstukken 2 en 3 worden aanleiding, opdracht en context geschetst.
- In hoofdstuk 4 wordt de aanpak van de verkenning toegelicht.
- In hoofdstuk 5 worden de doelen, kaders en ontwerpcriteria voor standaardisatie uitgewerkt.
- In hoofdstuk 6 en 7 wordt de voorgestelde productstructuur geconcretiseerd.
- Hoofdstuk 8 gaat in op de reikwijdte van standaardisatie en de randvoorwaarden voor succes.
- Hoofdstuk 9 bevat het advies en het bestuurlijk handelingsperspectief.

Daarmee bouwt het rapport stapsgewijs op van analyse naar ontwerp en van ontwerp naar bestuurlijke keuzes.

A high-angle, nighttime photograph of a dense urban skyline, likely New York City. Numerous skyscrapers are visible, with many windows illuminated by warm yellow and orange lights, contrasting with the cool blue tones of the twilight sky. The buildings are packed closely together, creating a complex pattern of light and shadow.

Deel I - Context en opdracht

2. De Wmo 2015 in context

Dit hoofdstuk beschrijft de inhoudelijke en bestuurlijke context waarbinnen deze verkenning is uitgevoerd. De Wmo 2015 is ingericht als een gedecentraliseerd stelsel waarin gemeenten ruimte hebben om ondersteuning vorm te geven binnen landelijke kaders. Het ministerie van VWS is stelselverantwoordelijk voor de Wmo 2015 en heeft vanuit die rol de mogelijkheid om, waar nodig, nadere regels te stellen die richting geven aan de uitvoering. Deze bevoegdheid is in de afgelopen jaren terughoudend ingezet, passend bij het gedecentraliseerde karakter van de Wmo en de beleidsruimte van gemeenten.¹ In de afgelopen jaren heeft deze ruimte geleid tot diversiteit in inrichting en uitvoering. Tegelijkertijd zijn verschillen in ordening, productstructuren en administratieve afspraken toegenomen. Deze ontwikkeling wordt ook gesignaleerd in het Houdbaarheidsonderzoek Wmo 2015 onder beleidsoptie 19 'Eenheid van Taal', waarin wordt gewezen op de toegenomen variatie en de gevolgen daarvan voor uitvoerbaarheid en administratieve lasten. Dit hoofdstuk schetst de bedoeling van de wet, de ontwikkelingen in de uitvoeringspraktijk en de bredere beweging richting een gedeelde taal en standaardisatie die de aanleiding vormen voor deze verkenning.

2.1. De bedoeling van de Wmo 2015

De Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 is ingevoerd met het doel ondersteuning dichterbij de leefwereld van cliënten te organiseren. Gemeenten krijgen de ruimte om maatwerk te leveren, integrale ondersteuning te geven en aansluiting te zoeken bij lokale omstandigheden. Drie uitgangspunten staan daarbij centraal:

1. Ondersteuning is gericht op het bevorderen van zelfredzaamheid en participatie.
2. Maatwerk staat voorop: ondersteuning sluit aan bij de individuele situatie van de cliënt.
3. Formele en informele ondersteuning vullen elkaar aan.

De Wmo 2015 is daarmee nadrukkelijk ingericht als een gedecentraliseerd stelsel, waarin gemeenten verantwoordelijk zijn voor de inrichting van ondersteuning binnen landelijke kaders.

2.2. Ontwikkelingen en knelpunten in de uitvoeringspraktijk

Gemeenten hebben in de afgelopen tien jaar vrijheid gehad én benut om eigen beleidsaccenten te zetten, eigen contractvormen te ontwikkelen en producten in te richten op een manier die past bij lokale keuzes, demografie of regionale samenwerking. Dit heeft geleid tot een grote diversiteit aan lokale structuren van de Wmo 2015. Deze diversiteit heeft waardevolle innovaties en varianten van ondersteuning opgeleverd. Tegelijkertijd heeft het ook gemaakt dat structuren inmiddels zo van elkaar verschillen, dat samenwerking, inkoop en uitvoering steeds complexer worden.

Met name de diversiteit in productstructuren en productcodes is zichtbaar gegroeid. Voor vergelijkbare vormen van ondersteuning, en zelfs voor identieke vormen, bestaan honderden varianten in benamingen, definities en uitvoeringsafspraken. Aanbieders die in meerdere gemeenten actief zijn, moeten vaak met verschillende productcodes, registratiemethoden en administratieve eisen werken. Hierdoor ontstaan aanzienlijke administratieve lasten. Ook ontstaat variatie in hoe gegevens worden vastgelegd, wat vergelijkbaarheid tussen gemeenten en gezamenlijke sturing bemoeilijkt. Voor cliënten kan die variatie betekenen dat de ene gemeente vergelijkbare ondersteuningsvragen anders behandelt dan een andere gemeente.

2.3. De noodzaak van herijking

Tegen deze achtergrond wordt de vraag naar standaardisatie steeds urgenter. Niet omdat uniformiteit op zichzelf een doel is, maar omdat een zekere mate van herkenbare, eenduidige basis nodig is om de Wmo 2015 ook in de toekomst uitvoerbaar, begrijpelijk en houdbaar te houden.

In termen van het Wmo-huis: wanneer de indeling van het huis per gemeente sterk verschilt (zie figuur 2), bemoeilijkt dit eenduidige registratie, contractering en gegevensuitwisseling. De inrichting van kamers mag lokaal verschillen, dat is inherent aan decentralisatie, maar

¹ Zie o.a. artikel 2.6.7a Wmo 2015

wanneer ook de ordening en begrenzing van die kamers uiteenloopt, wordt het geheel moeilijker bestuurbaar.

Een gestandaardiseerde productstructuur kan dienen als het fundament onder die gezamenlijke taal. Net zoals in de bouw afspraken bestaan over basisafmetingen en aansluitingen, zoals de diameter van afvoerbuizen of de maatvoering van kozijnen, zorgt standaardisatie ervoor dat onderdelen op elkaar aansluiten en uitwisselbaar zijn, zonder dat dit vrijheid beperkt in de verdere inrichting. Het legt niet vast *hoe* gemeenten ondersteuning moeten organiseren, maar wel *wat* er landelijk wordt verstaan onder een type ondersteuning. Daarmee helpt een productstructuur niet alleen bij het verminderen van administratieve lasten, maar ook bij betere gegevensuitwisseling, eenduidiger contractering en heldere verwachtingen richting cliënten.

Deze context verklaart waarom het ministerie van VWS een verkenning naar een gestandaardiseerde productstructuur noodzakelijk acht. Niet om lokale beleidsruimte te beperken, maar juist om die beleidsruimte te ondersteunen met een stabiel fundament van begrippen, producten en definities die overal hetzelfde betekenen.

2.4. Landelijke beweging naar een gedeelde taal en standaardisatie

De Wmo 2015 staat niet op zichzelf als het gaat om de wens voor standaardisatie. In andere domeinen zoals de Jeugdwet, Wet langdurige zorg (hierna: Wlz) en Zorgverzekeringswet wordt al gewerkt aan meer standaardisatie van taal, producten en processen. Een sleutelbegrip daarbij is *Eenheid van Taal*. Dit is een gemeenschappelijke semantiek waarmee professionals, beleidsmakers, ICT-systemen en ketens dezelfde begrippen op dezelfde manier gebruiken.

De Wmo 2015 sluit hier inhoudelijk bij aan, maar kent deze landelijke uniformiteit nog niet. Tegelijkertijd wordt domeinoverstijgende samenwerking steeds belangrijker. Beleidsontwikkelingen zoals het Integraal Zorgakkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) leggen nadrukkelijk de focus op samenhang tussen zorg, ondersteuning en preventie. Dit vergroot het belang van eenduidige definities en structuren, niet alleen binnen de Wmo, maar juist ook in de aansluiting tussen domeinen. Alleen met een gedeelde taal en consistente ordening wordt samenwerking en gegevensuitwisseling binnen de Wmo én over de domeinen heen goed mogelijk.

3. Opdracht en afbakening

Dit hoofdstuk beschrijft het bredere stelselperspectief waarbinnen de opdracht van het ministerie van VWS is geplaatst en concretiseert de vraag die aan deze verkenning ten grondslag ligt. Daarbij wordt ingegaan op de ontwikkelingen die aanleiding geven tot herijking, de precieze formulering van de opdracht en het doel en de afbakening van deze verkenning. Hiermee wordt duidelijk welke vraag hier wordt beantwoord, en welke nadrukkelijk niet, voordat in de volgende hoofdstukken wordt overgegaan tot uitwerking en ontwerp.

3.1. Breder kader

Tien jaar na de decentralisatie wordt zichtbaar dat de combinatie van lokale uitvoeringsruimte en toenemende complexiteit het stelsel voor nieuwe keuzes plaatst. Gemeenten en aanbieders worden geconfronteerd met stijgende ondersteuningsvragen, arbeidsmarktkrapte en oplopende administratieve lasten. Tegelijkertijd is de variatie in productdefinities, productcodes en administratieve afspraken sterk toegenomen.

Voor vergelijkbare vormen van ondersteuning bestaan uiteenlopende benamingen en afbakeningen. Dit leidt tot:

- beperkte vergelijkbaarheid van gegevens;
- versnipperde registratie- en verantwoordingssystemen;
- administratieve belasting voor aanbieders die in meerdere gemeenten actief zijn;
- complexiteit in contractering en monitoring.

De vraag die daarmee ontstaat is geen puur technische vraag, maar een stelselvraag: *In welke mate is eenduidigheid noodzakelijk om het stelsel uitvoerbaar en houdbaar te houden en hoeveel variatie is wenselijk om lokale ruimte te behouden?*

3.2. De vraag van VWS

Tegen deze achtergrond heeft het ministerie van VWS gevraagd om een advies voor de verkenning en ontwikkeling van een gestandaardiseerde productstructuur voor Wmo 2015-diensten. De opdracht omvatte nadrukkelijk meer dan het opstellen van een indeling van producten. Gevraagd is om:

1. Een productstructuur die aansluit bij de uitgangspunten van Eenheid van Taal en samenhang vertoont met andere domeinen.

2. Een productstructuur die werkbaar is over het gehele proces van inkoop tot uitvoering en verantwoording. Wanneer meerdere varianten mogelijk zijn, dienen deze feitelijk te worden weergegeven, inclusief voor- en nadelen.
3. Globale product- en dienstomschrijvingen per productgroep, inclusief kwaliteitscriteria, gebaseerd op onderscheidende factoren.

De opdracht vraagt daarmee niet alleen om conceptuele ordening, maar ook om praktische toepasbaarheid en expliciete afweging van keuzes.

Onder deze formulering ligt echter een bredere stelselvraag:

- Welke mate van eenduidigheid is noodzakelijk om administratieve lasten daadwerkelijk te verminderen?
- Hoe kan de productstructuur aansluiten op bestaande uitvoeringsprocessen?
- En hoe kunnen verschillen tussen mogelijke varianten transparant worden gemaakt?

De opdracht gaat daarom naast productdefinities, ook over de samenhang tussen structuur, uitvoering en sturing.

3.3. Doel van de verkenning

Het doel van deze verkenning is daarom vierledig:

1. Het samen met de Wmo-keten verkennen van een voorstel voor een landelijk consistente productstructuur voor Wmo 2015-diensten.
2. Het expliciteren van ontwerpcriteria en randvoorwaarden voor standaardisatie.
3. Het uitwerken van globale product- en dienstomschrijvingen, inclusief kwaliteitscriteria.
4. Het bieden van inzicht in keuzemogelijkheden en hun gevolgen voor uitvoerbaarheid, administratieve lasten en sturing.

3.4. Scope en afbakening

Deze verkenning richt zich uitsluitend op Wmo 2015-diensten. Hulpmiddelen, woningaanpassingen en andere niet-dienstgerelateerde voorzieningen vallen buiten de scope van dit onderzoek. Voor deze onderdelen lopen separate trajecten.

Deel II - Ontwerp

4. Onderzoeksaanpak

4.1. Doel en uitgangspunten

Deze verkenning had als doel te komen tot een gestandaardiseerde, herkenbare en praktisch toepasbare productstructuur voor Wmo 2015-diensten, inclusief inzicht in de randvoorwaarden keuzemogelijkheden die daarmee samenhangen. De aanpak was erop gericht om:

- inhoudelijke kwaliteit te waarborgen;
- draagvlak te organiseren;
- uitvoerbaarheid in de praktijk te toetsen, en;
- verschillende uitwerkingsrichtingen inzichtelijk te maken.

De verkenning was nadrukkelijk geen theoretische exercitie, maar gericht op praktische toepasbaarheid over het gehele proces van inkoop tot verantwoording.

4.2. Organisatie en betrokkenheid

Om het gehele proces voor de verkenning van deze productstructuur tot stand te brengen is ervoor gekozen om samen te werken met een team van inhoudelijke experts, een begeleidingsgroep die de voortgang en het proces bewaakt en een referentiegroep om de resultaten breder te toetsen.

Kernteam

We hebben een kernteam samengesteld dat verantwoordelijk is voor de inhoudelijke uitwerking van de productstructuur en verkenning van standaardisatie. Het kernteam was de inhoudelijke motor voor de verkenning van de standaardisatie van Wmo 2015 diensten. Het bestond uit vertegenwoordigers van zowel aanbieders als gemeenten. Hoewel de vertegenwoordiging vanuit gemeenten kleiner was dan gehoopt, hebben in het totale proces voldoende gemeenten met verschillende profielen meegedaan aan de verkenning. De volledige samenstelling van het kernteam is te vinden in Bijlage I.

Begeleidingsgroep

Daarnaast is er een begeleidingsgroep samengesteld, met vertegenwoordiging van verschillende brancheverenigingen en koepelorganisaties. De begeleidingsgroep fungeert als strategisch klankbord voor het kernteam, zij bewaakt de samenhang met andere landelijke trajecten, signaleert kansen en risico's vanuit de achterban, borgt draagvlak bij

gemeenten, aanbieders en ketenpartners en toetst concepten op uitvoerbaarheid en communicatie. De samenstelling van de begeleidingsgroep is te vinden in Bijlage I.

Referentiegroep

Tot slot hebben we in het proces ook een referentiegroep geraadpleegd om het conceptproduct als resultaat van deze verkenning te spiegelen. De sessie met de referentiegroep diende het draagvlak onder gemeenten, zorgverleners, brancheverenigingen en koepelorganisaties te vergroten en hen mee te nemen in de denkrichting van de verkenning.

Er is één referentiesessie georganiseerd op 19 januari 2026. Daarbij waren 43 aanwezigen. Beschrijvende informatie over de deelnemers aan de referentiesessie is terug te vinden in bijlage I. De opbrengsten van de deelnemers aan de referentiesessie zijn te vinden in bijlage II.

4.3. Onderzoeksaanpak

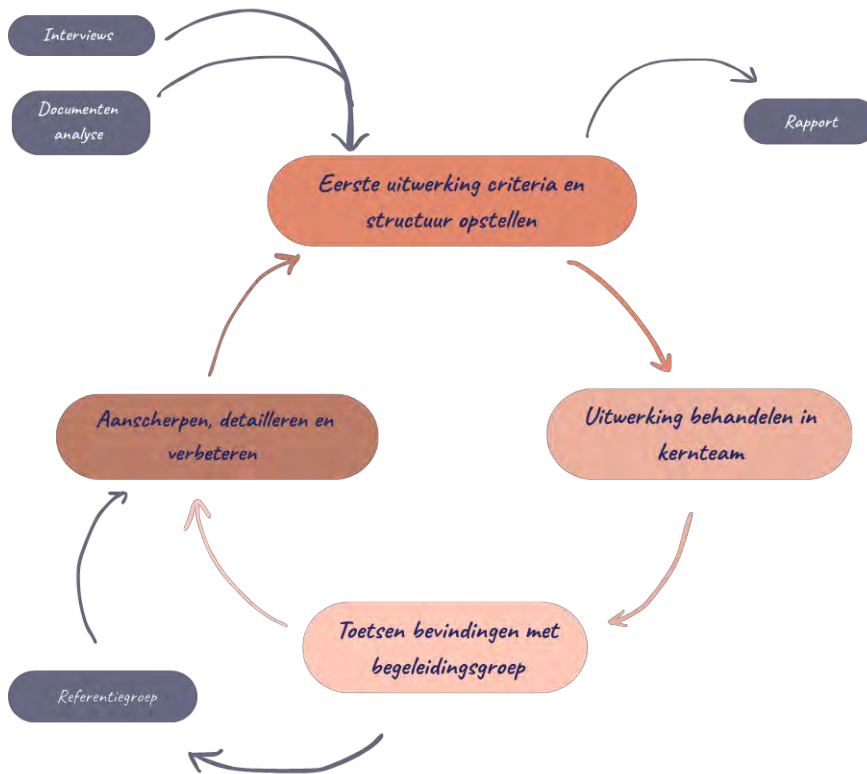
In de verkenning hebben we een gestructureerde en iteratieve aanpak gevolgd met de volgende onderdelen:

- Analyse van bestaande productstructuren, iStandaarden en relevante referentiekaders (waaronder Eenheid van Taal en WUIVER).
- Interviews met betrokken partijen om praktijkervaringen, knelpunten en randvoorwaarden te expliciteren.
- Meerdere werksessies met het kernteam waarin ontwerpcriteria werden besproken en een conceptproductstructuur stap voor stap werd aangescherpt.
- Toetsing van het concept in een referentiesessie met vertegenwoordigers uit het veld.

In elke fase is expliciet gekeken naar:

- herkenbaarheid in de praktijk;
- uitvoerbaarheid binnen bestaande processen;
- administratieve gevolgen, en;
- samenhang met sturingselementen en informatievoorziening.

Deze werkwijze maakte het mogelijk om verschillende uitwerkingsvarianten te verkennen en hun implicaties zichtbaar te maken. De onderzoeksaanpak is visueel weergegeven in figuur 3.

Figuur 3. Visuele weergave van de iteratieve onderzoeksaanpak.

4.4. Resultaat van de aanpak

De verkenning heeft geleid tot:

- een voorstel voor een landelijk consistente productstructuur;
- globale product- en dienstomschrijvingen per productgroep;
- inzicht in ontwerpkeuzes en randvoorwaarden, en;
- een uitwerking van verschillende scenario's voor standaardisatie, inclusief hun voor- en nadelen.

De uitkomsten vormen daarmee een onderbouwde basis voor bestuurlijke besluitvorming over de mate en reikwijdte van standaardisatie binnen de Wmo 2015.

De rapportage is opgeleverd op 21 mei 2026.

5. Doelen en uitgangspunten voor de productstructuur

Het is belangrijk om eerst stil te staan bij de doelen van standaardisatie, omdat deze richting geven aan de verdere uitwerking van deze verkenning. We zien het Wmo-huis 2015 als een breed en dynamisch stelsel waarin verschillende partijen en processen samenkomen. Om te begrijpen waarom standaardisatie wenselijk is en waaraan deze moet bijdragen, zijn de onderliggende uitgangspunten en knelpunten in kaart gebracht.

5.1. Doelen van standaardisatie Wmo 2015

Om te kunnen bepalen welke vorm van standaardisatie wenselijk en haalbaar is, moet duidelijk zijn waarom standaardisatie nodig is en welke problemen het moet oplossen. De doelen die in dit hoofdstuk worden beschreven, zijn daarom niet willekeurig of theoretisch van aard, maar opgebouwd uit drie samenhangende bronnen:

- De Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, waarin de opdracht besloten ligt om passende, navolgbare en uitvoerbare ondersteuning te bieden. Dit impliceert een zekere mate van eenduidigheid.
- Signalen uit de uitvoeringspraktijk, waaronder de grote variatie in productcodes, definities en werkwijzen die tijdens interviews, kernteamsessies en de referentiesessie naar voren kwamen. Deze variatie leidt in de praktijk tot administratieve lasten, interpretatieverschillen en beperkte vergelijkbaarheid van gegevens.
- Landelijke ontwikkelingen, waaronder Eenheid van Taal en het Houdbaarheidsonderzoek Wmo 2015 en het belang van (domeinoverstijgende) samenwerking, waarin het belang van uniforme begrippen, consistente productdefinities en betere gegevensuitwisseling expliciet wordt benoemd.

Op basis van deze bronnen hebben we vier samenhangende doelen geformuleerd:

1. Verminderen van administratieve lasten
2. Betere gezamenlijke sturing en onderling leren
3. Verbetering van kwaliteit en effectiviteit van ondersteuning
4. Verbetering van uitvoerbaarheid en houdbaarheid van het stelsel

1. Vermindering van administratieve lasten

Een centraal uitgangspunt uit het Houdbaarheidsonderzoek Wmo 2015 is dat de uitvoerbaarheid en houdbaarheid van de Wmo 2015 in toenemende mate onder druk staan door hoge administratieve lasten. Het CBS bracht in kaart dat gemiddeld 31% van de werktijd van zorg- en ondersteuningsverleners aan administratie besteed wordt. Aanbieders besteden veel tijd en capaciteit aan administratieve processen, zoals registratie, verantwoording, inkoop en contractering, terwijl deze inspanningen slechts beperkt bijdragen aan betere ondersteuning voor cliënten. Het verminderen van administratieve lasten door vereenvoudiging van administratie en uitvoeringsprocessen wordt daarom gezien als een essentieel doel van standaardisatie. Door te werken met meer uniforme en eenduidige afspraken kan ruimte ontstaan voor professionals om zich te richten op hun kerntaak: het bieden van passende en effectieve ondersteuning, waarbij de juiste informatie op de juiste plek beschikbaar is op een veilige en verantwoorde wijze.

2. Betere gezamenlijke sturing en onderling leren

Verder schetst het Houdbaarheidsonderzoek Wmo 2015 een stelsel waarin de complexiteit groot is, verantwoordelijkheden versnipperd zijn en het zicht op gebruik, kosten en effecten beperkt is. Een conclusie die hierover getrokken wordt is dat gezamenlijke sturing tussen Rijk en gemeenten momenteel nauwelijks mogelijk is, doordat eenheid van taal, techniek en data ontbreekt. Dit bemoeilijkt niet alleen sturing, maar ook het onderlinge leren tussen gemeenten en het gericht verbeteren van de uitvoering. Tegelijkertijd blijkt uit de verkenning dat ook gemeenten zelf behoefte hebben aan meer inzicht, vergelijkbaarheid en mogelijkheden om van elkaar te leren. Standaardisatie kan hieraan bijdragen door meer transparantie en eenduidigheid te creëren, waardoor gezamenlijke sturing en onderling leren beter mogelijk wordt.

3. Verbetering van kwaliteit en effectiviteit van ondersteuning

In dat licht krijgt standaardisatie een bredere betekenis dan alleen administratieve vereenvoudiging. Standaardisatie kan bijdragen aan het bedwingen van de toenemende complexiteit in de Wmo 2015, het verduidelijken van taken en verantwoordelijkheden van betrokken partijen en het mogelijk maken van gerichtere regie waar dat nodig is, terwijl autonomie behouden blijft waar die meerwaarde heeft. Uiteindelijk is het doel van standaardisatie niet de standaard zelf, maar het verbeteren van de ondersteuning aan

cliënten: hogere kwaliteit, meer ruimte voor professionals om hun werk te doen en betere samenwerking tussen ondersteuners, zodat ondersteuning daadwerkelijk effectiever wordt. Waar nodig ook over domeinen heen.

4. Verbetering van uitvoerbaarheid en houdbaarheid van het stelsel

Tegelijkertijd is het belangrijk om realistische verwachtingen te hanteren. Standaardisatie is geen wondermiddel dat alle bestaande dynamieken in het Wmo-stelsel oplost. Wel wordt standaardisatie breed gezien als een wenselijke verbetering om de Wmo 2015 op langere termijn houdbaar en uitvoerbaar te houden.

Daarbij hoort ook het besef dat standaardisatie spanning kan oproepen met lokale beleidsruimte en maatwerk. Te beperkte standaardisatie leidt namelijk nauwelijks tot lastenreductie. Te gedetailleerde of brede standaardisatie kan lokale beleidsruimte onder druk zetten en nieuwe administratieve lasten creëren.

5.2. Kader voor productstructuur

Naast de doelen is het noodzakelijk om het onderliggende kader te benoemen dat richting geeft aan de vormgeving van de productstructuur. Dit kader komt voort uit de uitgangspunten van *Eenheid van Taal*.

De oorsprong van Eenheid van Taal ligt in de bredere beweging binnen zorg en sociaal domein om gegevens eenduidiger en betrouwbaarder vast te leggen en uit te wisselen. In de praktijk bleek dat verschillende partijen andere termen gebruikten voor dezelfde vorm van ondersteuning, of dezelfde term verschillend interpreteerden. Dit leidde tot verwarring, extra administratief werk en beperkte vergelijkbaarheid van gegevens.

Eenheid van Taal beoogt een gedeelde semantische basis te creëren: afspraken over begrippen en definities zodat informatie haar betekenis behoudt, ongeacht waar zij wordt vastgelegd of gedeeld.

Voor de Wmo 2015 vormt Eenheid van Taal een noodzakelijke basis voor verdere standaardisatie. Zonder gedeelde taal blijven verschillen bestaan, hoe zorgvuldig de productstructuur ook wordt ontworpen.

In termen van het Wmo-huis: Eenheid van Taal zorgt voor een herkenbare indeling en begrenzing van de kamers, zodat partijen hetzelfde verstaan onder dezelfde inrichting. Het betekent expliciet niet dat de inrichting alle mogelijke wensen, behoefte en keuzes omvat. Wanneer te veel elementen worden opgenomen, wordt het namelijk onnodig complex.

Voor de Wmo 2015 vertaalt dit dat niet alle mogelijke informatie in de productstructuur moet worden vastgelegd. De kern is dat de taal die in de productstructuur wordt gebruikt, consistent is met de taal in inkoop, uitvoering, verantwoording en monitoring.

5.3. Uitgangspunten van Eenheid van taal vertaald naar de Wmo

De toepassing van *Eenheid van Taal* binnen de Wmo vraagt om een vertaling van de principes naar de specifieke context van Wmo. Deze vertaling is weergegeven in Tabel 1.

Tabel 1. Uitgangspunten Eenheid van Taal vertaling naar Wmo-onderzoek

Uitgangspunten	Vertaling naar Wmo-onderzoek
Semantische interoperabiliteit (informatie moet voor alle partijen dezelfde betekenis hebben)	Werk met eenduidige definities van producten en resultaten, zodat gemeenten, aanbieders en ketenpartners hetzelfde bedoelen bij dezelfde termen en sluit waar mogelijk aan bij zorgbrede, herbruikbare en interoperabele semantiek, zodat gegevens ook domeinoverstijgend eenduidig gebruikt kunnen worden en uitgewisseld.
Enmalig registreren, meervoudig gebruiken	Ontwerp de productstructuur zo dat gegevens de basis bieden voor inkoop, uitvoering, verantwoording en monitoring.
Gebruik van bestaande standaarden en begrippenkaders	Sluit zoveel als mogelijk aan bij bestaande kaders: bijvoorbeeld de iStandaarden en de Nationale Visie en strategie op het gezondheidsinformatiestelsel en de VNG-standaarden.
Domeinspecifieke invulling binnen een gedeeld raamwerk	Creëer ruimte voor beleidsruimte en lokaal maatwerk, maar binnen een landelijk consistente structuur (categorie – groep – product).
Structuur én context	Bouw de productstructuur op vanuit functies, resultaten en kwaliteitscriteria (afhankelijk van de uitvoeringsvariant)
FAIR-principes (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable)	Zorg dat definities en productinformatie vindbaar, toegankelijk en herbruikbaar zijn voor beleids- en uitvoeringssystemen.
Governance beheer (en op termijn toezicht) als randvoorwaarde	Richt eigenaarschap, beheer en onderhoud in voor terminologie en structuur, samen met gemeenten, VWS, VNG en veldpartijen.
Ruimte voor vernieuwing en innovatie in diensten	Nieuwe dienstvormen, hybride ondersteuning, digitale ondersteuning of verschuivingen in het sociaal domein zijn makkelijk inpasbaar in de structuur

5.4. Ontwerpcriteria die volgen uit Eenheid van taal

De uitgangspunten uit de *Eenheid van taal* zijn vertaald naar ontwerpcriteria die de spelregels vormen waaraan de productstructuur moet voldoen. De ontwerpcriteria geven richting aan de discussie, borgen consistentie in (de uitwerking van) de productstructuur, en maken het mogelijk om de keuzes die worden gemaakt in de productstructuur te toetsen.

1. De productstructuur en haar begrippen hebben een eenduidige, functionele omschrijving die door alle gemeenten en aanbieders uniform worden gebruikt;
2. De productstructuur kan gebruikt worden voor meerdere doeleinden (inkoop, uitvoering, monitoring en verantwoording);
3. De productstructuur maakt zo veel mogelijk gebruik van bestaande standaarden (bijv. op terminologie zoals bestaande begrippenkaders);
4. Wmo-aanbieders moeten hun diensten logisch in deze structuur kunnen plaatsen;
5. De productstructuur is herbruikbaar en moet eenvoudig uitlegbaar zijn;
6. De productstructuur biedt ruimte voor integrale diensten;
7. De productstructuur maakt bij voorkeur géén onderscheid in doelgroepen;
8. De productstructuur standaardiseert primair de producten (diensten) van de Wmo 2015 (niet de financiering)

Het totaal van ontwerpcriteria is in overleg met de begeleidingsgroep en het kernteam vastgesteld voorafgaande aan de uitwerking van de ondersteuningsvormen.

5.5. Begripsbepalingen

Het standaardiseren van een productstructuur vraagt dus om eenduidigheid in het gebruik van begrippen en er toekennen van eenduidige definities. Momenteel zijn er in de praktijk veel verschillende definities voor dezelfde begrippen in omloop. Daarnaast zijn er soms ook overeenkomstige definities waar juist andere begrippen aan gekoppeld worden. Deze verschillen onderschrijven de noodzaak voor één gedeeld begrippenkader voor de Wmo 2015.

6. Voorgestelde opbouw van de productstructuur

Dit hoofdstuk beschrijft de voorgestelde opbouw van de productstructuur voor Wmo 2015-diensten. Deze uitwerking is gebaseerd op de doelen en uitgangspunten uit hoofdstuk 5 én op basis van de gevoerde gesprekken en opgehaalde input en is bedoeld als werkbare en toetsbare ordening van ondersteuning. De hier beschreven productstructuur geldt binnen deze verkenning als de inhoudelijke basis voor standaardisatie. In de latere scenarioanalyse wordt gezien of standaardisatie zich beperkt tot deze productstructuur, of dat verdere afspraken nodig zijn om de doelen op het gebied van uitvoerbaarheid, vergelijkbaarheid en administratieve lasten te realiseren.

6.1. Ontwerpkeuzes in relatie tot de vastgestelde criteria

De in hoofdstuk 5 geformuleerde uitgangspunten en ontwerpcriteria zijn expliciet gebruikt als toetsingskader bij de uitwerking van de productstructuur. De hierna beschreven categorisering en productopbouw zijn daarmee geen pragmatische ordening, maar het resultaat van gerichte ontwerpkeuzes.

Doelgroepneutraliteit

Conform het ontwerpcriterium om geen onderscheid te maken naar doelgroepen, is de productstructuur functiegericht opgebouwd. Producten zijn gedefinieerd op basis van de aard, het doel en de intensiteit van de ondersteuning, niet op basis van kenmerken van de cliënt. Ondersteuningsvragen kunnen in de tijd veranderen; het vastleggen van doelgroepenkenmerken in productcodes zou leiden tot versnippering en verminderde flexibiliteit. In enkele categorieën, met name binnen opvang en beschermd wonen, is onderscheid aangebracht op basis van functionele kenmerken zoals veiligheid, urgentie en mate van toezicht. Deze onderscheiden zijn niet gebaseerd op doelgroepen, maar op de aard van de voorziening en het vereiste beschermingsniveau.

Scheiding tussen product en financiering

Binnen de Wmo 2015 maken gemeenten gebruik van de drie uitvoeringsvarianten, namelijk inspanningsgericht, resultaatgericht en taakgericht werken. Deze varianten hebben invloed op de wijze van contractering, verantwoording en bekostiging van ondersteuning. In deze verkenning worden uitvoeringsvarianten nadrukkelijk onderscheiden van de productstructuur. De productstructuur beschrijft wat voor type ondersteuning wordt

geleverd; uitvoeringsvarianten beschrijven hoe deze ondersteuning wordt georganiseerd en gefinancierd. Dit betekent dat verschillen in uitvoeringsvariant in beginsel niet mogen leiden tot verschillende productdefinities of productcodes. Als wordt toegewerkt naar een toekomstbestendige Wmo-brede productstructuur betekent het ook dat deze zodanig robuust moet zijn dat zij binnen alle uitvoeringsvarianten toepasbaar is. Dat betekent ook dat de te ontwerpen productstructuur moet worden gevormd met herkenbare uniforme definities van de functionele kenmerken van bestaande Wmo-productgroepen en producten. Hiermee wordt voorkomen dat variatie in bekostiging of verantwoording opnieuw leidt tot versnippering in de ordening van ondersteuning.

Structuur en betekenis

Productomschrijvingen zijn functiegericht geformuleerd. Zij beschrijven wat voor type ondersteuning wordt geboden en met welk doel, zodat zij toepasbaar zijn binnen verschillende uitvoeringsvarianten. Hiermee wordt voorkomen dat de productstructuur afhankelijk wordt van één specifieke contracterings- of verantwoordingsvorm.

Beperking van differentiatie

Het aantal hoofdcategorieën en producten is bewust beperkt gehouden om eenvoud en uitlegbaarheid te waarborgen. Combinatieproducten zijn uitsluitend opgenomen waar integrale ondersteuning structureel als één samenhangende dienst wordt geleverd. Deze combinaties zijn bedoeld om samenhang te faciliteren, niet om nieuwe productfamilies te creëren.

Aansluiting bij bestaande standaarden

De hoofdcategorisering sluit waar mogelijk aan bij bestaande referentiekaders, waaronder Iv3 en iStandaarden. Hiermee wordt geborgd dat de productstructuur niet los staat van bestaande informatievoorziening en gegevensuitwisseling en dat hergebruik van data mogelijk blijft.

Ruimte voor innovatie

De structuur is zodanig opgezet dat nieuwe of hybride vormen van ondersteuning, bijvoorbeeld digitale begeleiding of gecombineerde ondersteuningsvormen, binnen

bestaande categorieën kunnen worden ondergebracht. Hiermee wordt flexibiliteit behouden zonder dat de structuur telkens moet worden uitgebreid.

6.2. Categorieën van de productstructuur

Het standaardiseren van de productstructuur van de Wmo 2015 vraagt als eerste om een categorisering van de verschillende diensten die binnen de Wmo 2015 vallen. In de huidige situatie is er niet één dominante categorisering van de Wmo 2015. Echter in het kernteam is de keuze besproken tussen de Wmo doelen categorisering en de lv3 indeling. Vanuit het kernteam kwam de wens om aan te sluiten bij de lv3 indeling. Wél is er de wens om deze categorisering zo dichtmogelijk bij de Wmo doelen te laten aansluiten.

In lijn met de uitgangspunten van Eenheid van taal, waarbij we zo veel mogelijk aansluiten op bestaande standaarden en woordenboeken, is deze hoofdcategorisering gebaseerd op de lv3-categorieën. Gemeenten leveren reeds driemaal per jaar gegevens aan bij CBS voor de lv3-publicaties en zijn daarmee regelmatig in aanraking met deze hoofdcategorisering. Deze categorisering geeft enige herkenning met de productstructuur van jeugdhulp: deze categorisering kan helpen om continuering van standaarden te borgen (wederom in lijn met de uitgangspunten van Eenheid van taal).

Tegelijkertijd is deze indeling niet één-op-één overgenomen uit lv3. In het traject wordt nadrukkelijk gekeken naar de terminologie, de betekenis van de categorieën en de mate van bruikbaarheid voor de Wmo 2015. Waar nodig worden categorieën verduidelijkt, aangescherpt of uitgebreid. Daarnaast is er ten opzichte van lv3 een categorie toegevoegd (vervoer) om beter aan te sluiten bij de inhoudelijke ondersteuning geleverd door Wmo-diensten. De huidige indeling moet daarom worden gezien als een voorlopige, werkende versie, die in de vervolgfase verder wordt getoetst en mogelijk doorontwikkeld. Hierbij is expliciet aandacht nodig voor de aansluiting op bestaande uitvoeringsstandaarden, waaronder iWmo en het berichtenverkeer, zodat de productstructuur en de technische implementatie in samenhang kunnen worden vormgegeven.

De volgende hoofdcategorieën² worden onderscheiden:

1. Huishoudelijke ondersteuning
2. Begeleiding
3. Dagbesteding

² Deze categorisering heeft uitsluitend betrekking op Wmo-diensten. Hulpmiddelen en woningaanpassingen maken eveneens onderdeel uit van de Wmo 2015, maar vallen buiten de scope

4. Beschermde woonvormen
5. Opvang
6. Vervoer

Deze categorisering vormt de bovenste laag van de productstructuur. De verdere uitwerking vindt plaats op het niveau van productgroepen en producten.

6.3. Onderscheidingscriteria binnen de productstructuur

Bij het opstellen van de productstructuur is niet alleen gekeken naar de omschrijving van een dienst, maar ook naar de kenmerken die maken dat ondersteuning *functioneel* of *organisatorisch* wezenlijk verschilt. De volgende onderscheidingscriteria zijn, op basis van de uitkomsten uit verkenning, gehanteerd bij het bepalen of een dienst als afzonderlijk product wordt opgenomen.

1. Inhoudelijk doel van de ondersteuning

Wat is de primaire functie van de dienst? Is deze gericht op activering, stabilisatie, opvang, toezicht, ontwikkeling of ontlasting? Het onderscheid tussen bijvoorbeeld daginvulling en dagopvang is gebaseerd op het primaire doel van de ondersteuning.

2. Mate van toezicht en intensiteit

Vraagt de ondersteuning om structureel toezicht, toezicht nabij of begeleiding op afroep? Dit criterium is bepalend binnen beschermde woonvormen en opvangvoorzieningen.

3. Integratie van functies

Zijn wonen, begeleiding en toezicht onlosmakelijk verbonden? Of betreft het een afzonderlijke ondersteuningsvorm? Dit criterium speelt een rol bij beschermd wonen en combinatieproducten.

4. Vorm van dienstverlening

Wordt de ondersteuning individueel of groepsgericht aangeboden? De vorm van dienstverlening heeft gevolgen voor organisatie, personele inzet en financiering.

5. Locatie van dienstverlening

Wordt de ondersteuning geboden bij de cliënt, op locatie van de aanbieder of op afstand? Sommige diensten zijn locatiegebonden of vragen specifieke voorzieningen.

van deze verkenning. Voor deze voorzieningen lopen separate trajecten gericht op standaardisatie en productstructurering.

6. Hoofdcomponent bij combinatieproducten

Wanneer meerdere vormen van ondersteuning integraal worden geleverd, is de hoofdcomponent leidend voor de indeling binnen de productstructuur. Niet alle onderscheidingscriteria zijn in gelijke mate van toepassing op elke hoofdcategorie. De relevantie van een criterium hangt samen met de aard en functie van de ondersteuning. Zo is de mate van toezicht bepalend binnen beschermde woonvormen en opvangvoorzieningen, terwijl bij vervoer vooral de vorm van dienstverlening onderscheidend is. Bij dagbesteding is het primaire doel van de voorziening leidend.

De criteria moeten daarom niet worden gelezen als cumulatieve voorwaarden, maar als richtinggevende onderscheidingsprincipes die afhankelijk van de context worden toegepast. Alleen wanneer een verschil inhoudelijk of functioneel wezenlijk is, leidt dit tot een afzonderlijke productafbakening.

6.4. Kenmerken van de cliënt

Hoewel de productstructuur doelgroepneutraal is vormgegeven (zie paragraaf 6.1), spelen cliëntkenmerken in de uitvoering en indicatiestelling wel degelijk een rol. De Wmo 2015 richt zich niet op één afgebakende doelgroep, maar op een diverse groep inwoners met uiteenlopende en vaak veranderlijke ondersteuningsvragen.

Uit het Houdbaarheidsonderzoek Wmo 2015 blijkt onder meer dat zich in de praktijk onderscheid aftekent tussen inwoners met een tijdelijke ondersteuningsvraag en inwoners met een structurele of levenslange ondersteuningsbehoefte. Daarnaast neemt het gebruik van Wmo-voorzieningen door ouderen toe, mede als gevolg van vergrijzing en het langer zelfstandig wonen. Ook is er overlap in ondersteuningsvragen tussen verschillende groepen inwoners, bijvoorbeeld op het gebied van psychosociale problematiek, cognitieve beperkingen of lichamelijke achteruitgang.

Deze kenmerken zijn relevant voor de manier waarop ondersteuning wordt ingezet, gemonitord en geëvalueerd. Zij kunnen van invloed zijn op de intensiteit, duur of combinatie van ondersteuning, maar vormen geen grond voor afzonderlijke productcategorieën binnen de productstructuur. Het vastleggen van cliëntkenmerken of doelgroeponderscheid in productcodes zou leiden tot verdere verfijning en versnippering van de structuur, terwijl ondersteuningsvragen in de praktijk dynamisch zijn en in de tijd kunnen veranderen. Bovendien weten we dat cliënten niet altijd in één doelgroep onder te brengen zijn.

Daarom worden cliëntkenmerken niet opgenomen in de productstructuur zelf, maar krijgen zij een plek in de indicatiestelling, procesafspraken en informatievoorziening. Hiermee blijft de productstructuur functiegericht en stabiel, terwijl in de uitvoering ruimte blijft om ondersteuning af te stemmen op de individuele situatie van de inwoner.

6.5. Positionering van kwaliteitscriteria

In de oorspronkelijke opdracht is gevraagd om globale product- en dienstomschrijvingen per productgroep, inclusief kwaliteitscriteria. In deze verkenning zijn kwaliteitsaspecten benoemd en gekoppeld aan de doelen van de Wmo 2015, zoals zelfredzaamheid, participatie en veiligheid. Tegelijkertijd is gebleken dat het vaststellen van landelijk uniforme kwaliteitscriteria een separate en omvangrijke opgave vormt.

Binnen de Wmo 2015 ontbreekt momenteel een landelijk vastgesteld kwaliteitskader. Kwaliteitsnormen en toezichtarrangementen zijn sterk lokaal georganiseerd en verschillen per regio. Daarnaast is het belangrijk te benadrukken dat kwaliteitscriteria een breed begrip vormen. Kwaliteit binnen de Wmo 2015 kan betrekking hebben op de deskundigheid van professionals, de toegankelijkheid en bereikbaarheid van ondersteuning, veiligheid en betrouwbaarheid van de uitvoering, continuïteit en stabiliteit, resultaatgerichtheid en de ervaringen van cliënten.

Deze variatie maakt dat kwaliteit zich op verschillende niveaus manifesteert. Het ontwikkelen van een uniform kwaliteitskader vraagt nadere uitwerking op het gebied van normstelling, toezicht, governance en juridische borging. Om die reden zijn kwaliteitscriteria in deze verkenning niet uitgewerkt als landelijk bindende normen binnen de productstructuur zelf. De productstructuur biedt ruimte om kwaliteitsafspraken te koppelen aan producten, maar het vaststellen van een of meerdere landelijke kwaliteitskaders valt buiten de reikwijdte van deze verkenning.

In de uitwerking van de productstructuur is onderzocht in hoeverre onderscheid in functieniveaus of inzet van professionals gekoppeld kan worden aan specifieke productcategorieën. Daarbij is verkend of per type ondersteuning minimale deskundigheidseisen of opleidingsniveaus kunnen worden benoemd. In tegenstelling tot de Jeugdwet, waar voor bepaalde vormen van ondersteuning breed gedragen opvattingen bestaan over vereiste functieniveaus, blijkt binnen de Wmo 2015 minder eenduidigheid te bestaan. Ondersteuningsvormen binnen de Wmo verschillen sterk in aard, intensiteit en context. Zo vraagt huishoudelijke ondersteuning niet per definitie om een vastgesteld minimaal opleidingsniveau, terwijl bij beschermde woonvormen of begeleiding met toezicht andere deskundigheidseisen kunnen gelden. Deze variatie maakt dat functieniveaus niet

generiek en uniform aan productcategorieën kunnen worden gekoppeld binnen de kaders van deze verkenning.

Het nader concretiseren van functieniveaus, deskundigheidseisen en kwaliteitscriteria per productgroep vraagt om een separate uitwerking, waarin ook arbeidsmarkt, cao-afspraken, toezicht en governance worden betrokken. Deze nadere uitwerking kan plaatsvinden in aansluiting op de vaststelling van de productstructuur, zodat producten niet alleen eenduidig zijn gedefinieerd, maar ook inhoudelijk geborgd worden op kwaliteit en professionaliteit.

De productstructuur vormt daarmee een noodzakelijke eerste stap; het expliciteren van kwaliteits- en deskundigheidskaders per productgroep vormt een logische vervolgstap in de verdere implementatie.

7. Uitwerking van de productstructuur

Dit is een uitwerking van hoe de productstructuur voor Wmo 2015 er uit kan zien. Deze opzet is gemaakt aan de hand van de gekozen categorisering, de iStandaarden, productenboeken uit verschillende regio's en aan de hand van de gesprekken en de opgehaalde input. Hoewel dit geen definitieve productstructuur is, geeft het wel een beeld van hoe de Wmo 2015 opgebouwd kan worden. De productstructuur is uitgewerkt aan de hand van de 6 categorieën uit hoofdstuk 6.

7.1. Huishoudelijke ondersteuning

Huishoudelijke ondersteuning betreft diensten die cliënten ondersteunen bij het voeren van een schoon en leefbaar huishouden wanneer zij dit door lichamelijke, psychische of cognitieve beperkingen niet zelfstandig kunnen realiseren. De ondersteuning is gericht op het behouden van zelfredzaamheid in de thuissituatie en het voorkomen van overbelasting van het sociaal netwerk.

Binnen deze categorie wordt onderscheid gemaakt op basis van de aard van de ondersteuning. Het verschil zit niet in de doelgroep, maar in de mate waarin taken worden overgenomen of juist samen met de cliënt worden georganiseerd. Daarnaast worden combinatievormen onderscheiden wanneer huishoudelijke ondersteuning integraal wordt geleverd met andere ondersteuningsvormen, waarbij huishoudelijke ondersteuning de hoofdcomponent vormt.

Tabel 2. Productstructuur huishoudelijke ondersteuning

Ondersteunings-vorm	Omschrijving dienstverlening	Vorm van dienstverlening	Locatie van dienstverlening
Huishoudelijke ondersteuning	Het uitvoeren van huishoudelijke taken zoals schoonmaken en wassen. Deze taken worden geheel of gedeeltelijk overgenomen en uitgevoerd voor de cliënt.	Individueel	Woning cliënt
Regie en organisatie van het huishouden	Het bieden van ondersteuning bij huishoudelijke taken, waarbij focus ligt op regie en organisatie voeren in de huishoudelijke taken. De cliënt wordt zoveel als mogelijk betrokken bij de regie en organisatie: er kunnen instructies en ondersteuning geboden worden om cliënten te betrekken bij het uitvoeren van de taken.	Individueel	Woning cliënt
Combi huishoudelijke ondersteuning-	Het bieden van huishoudelijke ondersteuning, gecombineerd met begeleiding en/of dagbesteding. Hoofdzak van ondersteuning is huishoudelijke ondersteuning.	Individueel Verschillende diensten die binnen één indicatie worden uitgevoerd	Woning cliënt
Leefondersteuning	Huishoudelijke ondersteuning, regie en organisatie én leefondersteuning. Een ondersteuner voert de dienst uit.	Individueel	Woning cliënt

7.2. Begeleiding

Begeleiding omvat ondersteuning die gericht is op het versterken van zelfredzaamheid, het bevorderen van participatie en het ondersteunen van sociaal functioneren in het dagelijks leven. De begeleiding kan betrekking hebben op één of meerdere leefgebieden, zoals wonen, financiën, sociale relaties of dagstructuur.

Binnen deze categorie wordt onderscheid gemaakt op basis van de vorm van dienstverlening (individueel of groepsgericht) en de context waarin begeleiding plaatsvindt. Daarnaast worden specifieke vormen onderscheiden wanneer de aard van de ondersteuning inhoudelijk afwijkt, zoals persoonlijke verzorging zonder medische noodzaak of woonbegeleiding gericht op zelfstandig wonen. Combinatievormen worden onderscheiden wanneer begeleiding integraal wordt geleverd met andere diensten en begeleiding de hoofdcomponent vormt. Het onderscheid is gebaseerd op functie en intensiteit van ondersteuning, niet op kenmerken van de cliënt.

Tabel 3. Productstructuur begeleiding

Ondersteunings-vorm	Omschrijving dienstverlening	Vorm van dienstverlening	Locatie van dienstverlening
Begeleiding individueel	Individuele ondersteuning bij vragen rondom zelfredzaamheid, ondersteuning en/of sociaal functioneren in dagelijkse leefsituaties op één of meerdere leefgebieden	Individueel	Meerdere locaties mogelijk
Begeleiding groep	Groepsondersteuning bij zelfredzaamheids- en ondersteuningsvragen en/of sociaal functioneren in dagelijkse leefsituaties	Groep (klein – middel – groot)	Locatie aanbieder
Persoonlijke verzorging	Individuele ondersteuning bij persoonlijke verzorging zoals wassen, aankleden voor cliënten waar dit geen medische noodzaak heeft.	Individueel	Woning cliënt
Woonbegeleiding	Cliënt woont zelfstandig, maar heeft ondersteuning nodig om structuur te brengen in het dagelijks leven. De begeleiding is gericht op het vergroten van de eigen regie van de cliënt.	Individueel	Woning cliënt
Combi begeleiding	Het begeleiden van cliënten, gecombineerd met huishoudelijke ondersteuning en/of dagbesteding. Hoofdzaak van ondersteuning is begeleiding.	Individueel	Meerdere locaties mogelijk

7.3. Dagbesteding

Dagbesteding omvat georganiseerde activiteiten die gericht zijn op het bieden van structuur, zinvolle daginvulling, ontwikkeling, sociale contacten en/of participatie. De ondersteuning is groepsgericht en draagt bij aan het behouden of versterken van vaardigheden, het voorkomen van sociaal isolement en waar relevant het ontlasten van mantelzorgers.

Binnen deze categorie wordt onderscheid gemaakt op basis van het primaire doel en de aard van de ondersteuning. Daarbij is niet de doelgroep, maar de functie van de voorziening leidend.

- Daginulling is primair gericht op activering, ontwikkeling en participatie. De nadruk ligt op het stimuleren van vaardigheden, sociale interactie en maatschappelijke betrokkenheid.
- Dagopvang is primair gericht op het bieden van een veilige en gestructureerde omgeving gedurende de dag, waarbij stabiliteit en toezicht centraal staan.
- Combinatie dagbesteding betreft situaties waarin dagbesteding integraal wordt geleverd in samenhang met andere vormen van ondersteuning, zoals begeleiding of huishoudelijke ondersteuning, waarbij dagbesteding de hoofdcomponent vormt.

Dit onderscheid maakt het mogelijk om verschillende vormen van dagbesteding herkenbaar te ordenen, zonder dat de productstructuur onnodig verfijnd of doelgroepgericht wordt.

Tabel 4. Productstructuur dagbesteding

Ondersteunings-vorm	Omschrijving dienstverlening	Vorm van dienstverlening	Locatie van dienstverlening
Daginulling	Ondersteuning bij het verkrijgen en behouden van structuur daginvulling, ontwikkeling, sociale contacten en/of participatie binnen het (sociaal) maatschappelijk leven en het ontwikkelen van vaardigheden die daarvoor nodig zijn.	Groep (klein – middel – groot)	Meerdere locaties mogelijk
Dagopvang	Ondersteuning in de vorm van het bieden van een opvanglocatie waar cliënten veilig de dag kunnen doorbrengen.	Groep (klein – middel – groot)	Meerdere locaties mogelijk
Combi dagbesteding	Het ondersteunen via dagbesteding, gecombineerd met begeleiding en/of huishoudelijke ondersteuning. Hoofdzaak van ondersteuning is dagbesteding.	Individueel	Meerdere locaties mogelijk

7.4. Beschermde woonvormen

Beschermde woonvormen bieden een woonomgeving waarin wonen, begeleiding en toezicht onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. De ondersteuning is bedoeld voor cliënten die zich niet zelfstandig kunnen handhaven en behoefte hebben aan een veilige en gestructureerde leefomgeving.

Binnen deze categorie wordt onderscheid gemaakt op basis van het niveau van toezicht en beschikbaarheid van begeleiding. Het verschil tussen toezicht nabij en toezicht op afroep is bepalend voor de intensiteit van ondersteuning en de benodigde veiligheid. Kortdurend verblijf of logeeropvang wordt onderscheiden wanneer verblijf tijdelijk is en primair gericht op ontlasting van het sociaal netwerk.

Het onderscheid is gebaseerd op de mate van toezicht en integratie van wonen en begeleiding.

Tabel 5. Productstructuur beschermde woonvormen

Ondersteunings-vorm	Omschrijving dienstverlening	Vorm van dienstverlening	Locatie van dienstverlening
Beschermd wonen met toezicht nabij	Het bieden van een woonplek met begeleiding: in een begeleid wonen setting met 24 uren begeleiding <i>nabij beschikbaar</i> . Het beschermd wonen is ter bevordering van zelfredzaamheid en participatie, psychosociaal functioneren en stabilisatie en herstel na ziektebeeld.	Groep (klein – middel – groot)	Locatie aanbieder met 24-uurs toezicht nabij
Beschermd wonen met toezicht op afroep	Het bieden van een woonplek met begeleiding: in een begeleid wonen setting met begeleiding <i>op afroep</i> . Het beschermd wonen is ter bevordering van zelfredzaamheid en participatie, psychosociaal functioneren en stabilisatie en herstel na ziektebeeld.	Groep (klein – middel – groot)	Locatie aanbieder met 24 uren toezicht op afroep

7.5. Opvang

Opvang betreft een breed scala aan voorzieningen voor cliënten die tijdelijk niet in staat zijn om zelfstandig een veilige, stabiele of passende leefomgeving te organiseren, of die tijdelijk ontlasting voor hun thuissituatie nodig hebben. Dit kan variëren van acute of crisisachtige situaties tot ondersteuning gericht op stabilisatie, herstel of tijdelijk ontlasten van het netwerk of de mantelzorger. Het doel van opvang is het bieden van directe veiligheid, stabiliteit en passende begeleiding of ondersteuning richting herstel, terugkeer naar huis of toeleiding naar passende vervolgondersteuning.

Binnen deze categorie wordt onderscheid gemaakt op basis van urgentie, veiligheid, de aard van de problematiek en de ondersteuningsbehoefte. Crisisopvang richt zich op directe, niet-uitstelbare hulpvragen; maatschappelijke opvang op langduriger ondersteuning bij meervoudige problematiek; anonieme opvang op bescherming in situaties van ernstige onveiligheid; en logeeropvang op tijdelijk ontlasten van de mantelzorger. Het onderscheid is functioneel en gebaseerd op de aard van de opvangvoorziening.

Tabel 6. Productstructuur opvang

Ondersteunings-vorm	Omschrijving dienstverlening	Vorm van dienstverlening	Locatie van dienstverlening
Crisisopvang	Acute opvang voor cliënten met een niet uitstelbare hulpvraag, op meerdere leefgebieden.	Groep (klein – middel – groot)	24-uurs woon- en hulpvoorziening,
Maatschappelijke opvang	Opvang en begeleiding voor mensen met meervoudige problematiek (zoals verslavingen).	Groep (klein – middel – groot)	Maatschappelijke opvanglocatie
Anonieme opvang	Opvang waarbij het belangrijk is dat de opvanglocatie anoniem en beveiligd is. Bijvoorbeeld voor cliënten die te maken hebben met huiselijk geweld of acute onveiligheid. Voorziening en ondersteuning is gericht op bescherming en herstel.	Groep (klein – middel – groot)	Anonieme en beveiligde opvanglocatie
Logeeropvang	Verblijf dat tijdelijk op een ander adres is dan normale woonadres van cliënt. Het is ter ontlasting van het sociaal netwerk en mantelzorgers, waardoor cliënt wel thuis kan blijven wonen.		Locatie aanbieder

7.6. Vervoer

Vervoer betreft ondersteuning die cliënten in staat stelt zich te verplaatsen wanneer zij dit niet zelfstandig kunnen, zodat zij toegang behouden tot ondersteuning, activiteiten en maatschappelijke participatie.

Binnen deze categorie wordt onderscheid gemaakt tussen individueel vervoer en collectieve vervoersvormen. Het onderscheid is gebaseerd op de wijze van organisatie en inzet, niet op de doelgroep. Door vervoer als afzonderlijke categorie te positioneren, wordt de functionele betekenis voor participatie en toegankelijkheid van ondersteuning expliciet gemaakt.

Tabel 7. Productstructuur vervoer

Ondersteunings-vorm	Omschrijving dienstverlening	Vorm van dienstverlening	Locatie van dienstverlening
Individueel vervoer	Individueel vervoer die deelname aan de maatschappij mogelijk maakt, zoals dagbesteding, begeleiding of maatschappelijke participatie. Opties zoals het gebruik van (aangepaste) leaseauto, vergoeding van vervoerskosten, en individueel taxivervoer.	Individueel	n.v.t.
Collectief vervoer	Collectieve vervoersopties die deelname aan de maatschappij mogelijk maakt, zoals dagbesteding, begeleiding of maatschappelijke participatie. Opties zoals regiotaxi, deeltaxi, buurtbus, Valys en deelname aan een scooterpool.	Groep (klein – middel – groot)	n.v.t.

7.7. Respijtzorg

In lijn met het uitgangspunt dat de productstructuur de aard van ondersteuning standaardiseert en niet het indicatiedoel of de financieringsvorm, wordt respijtzorg niet als afzonderlijke productcategorie opgenomen. Respijtzorg betreft geen zelfstandige vorm van ondersteuning, maar een tijdelijke inzet van bestaande Wmo-diensten met als primair doel het ontlasten van een mantelzorger. De aard van de ondersteuning verandert daarbij niet; uitsluitend het doel en de duur van inzet verschillen.

Respijtzorg kan binnen vrijwel alle vormen of producten van de Wmo 2015 worden aangeboden. In de basis gaat het om dezelfde diensten als die in de reguliere

productstructuur zijn opgenomen. Het onderscheid zit echter niet in de aard van de geleverde ondersteuning, maar in het doel waarmee deze wordt ingezet en de tijdelijke aard van de diensten. Bij reguliere Wmo-ondersteuning staat de behoefte van de cliënt centraal, terwijl respijtzorg primair wordt ingezet ten behoeve van de mantelzorger voor een bepaalde periode. Omdat respijtzorg voor een begrensde periode wordt toegekend, vraagt deze vorm van ondersteuning om een ander type beschikking en hoe de toewijzing wordt gedaan.

De tijdelijke inzet is dus leidend, niet het product zelf. Om die reden worden respijtvarianten van bestaande diensten niet apart opgenomen in de productstructuur; zij gebruiken dezelfde inhoudelijke producten, maar met een afwijkend doel en een tijdelijke beschikking.

E en uitzondering hierop is logeeropvang. Deze vorm van ondersteuning wordt als afzonderlijke dienst opgenomen, omdat zij qua functionele aard verschilt van andere Wmo-producten. Logeeropvang betreft tijdelijk verblijf buiten de eigen woonomgeving, met een eigen organisatorische inrichting en uitvoeringscontext. Het onderscheid zit daarmee niet primair in het indicatiedoel (zoals ontlasting van mantelzorg), maar in de aard van de geboden voorziening zelf. Om die reden wordt logeeropvang als afzonderlijk product benoemd binnen de productstructuur.

Deel III – Keuze en besluitvorming

8. Reikwijdte en uitwerkingsrichtingen

Uit deze verkenning naar de mogelijkheden van een gestandaardiseerde productstructuur voor de diensten binnen Wmo 2015 blijkt dat het succes van standaardisatie niet uitsluitend afhankelijk is van de inhoud van de productstructuur zelf, maar ook van de bredere randvoorwaarden waarbinnen deze structuur functioneert. In termen van het Wmo-huis: het eenduidig indelen van de kamers is een belangrijke stap, maar het functioneren van het geheel wordt mede bepaald door de wijze waarop de kamers worden gebruikt, de installaties die informatie vastleggen en het onderhoud en toezicht dat het geheel borgt. De vraag naar standaardisatie is daarmee niet alleen een vraag naar productdefinities, maar naar de reikwijdte van gezamenlijke afspraken. In dit hoofdstuk wordt expliciet gemaakt welke uitwerkingsrichtingen mogelijk zijn en welke consequenties deze hebben.

8.1. Helderheid over de reikwijdte en ambitie

Een eerste essentiële randvoorwaarde voor succesvolle standaardisatie is het gezamenlijk bepalen van de reikwijdte en ambitie van standaardisatie. Uit de verkenning blijkt dat gemeenten, aanbieders en ketenpartners verschillende verwachtingen hebben: voor sommigen is standaardisatie vooral het herordenen van de 'kamers' van het Wmo-huis: een eenduidige productstructuur. Voor anderen gaat het om bredere afspraken over de manier waarop de indeling van het huis wordt onderhouden en gebruikt.

Deze uiteenlopende beelden maken het noodzakelijk om vooraf expliciet vast te leggen waar de standaardisatie wél en níet betrekking op heeft. Zonder deze duidelijkheid ontstaat het risico dat de productstructuur wordt belast met beleidskeuzes of uitvoeringsdetails waarvoor zij niet bedoeld is, waardoor de structuur te zwaar en onwerkbaar kan worden.

Tegelijkertijd moet de reikwijdte voldoende breed zijn om daadwerkelijk bij te dragen aan lastenreductie, duidelijkheid en betere sturing, aangezien administratieve lasten niet alleen voortkomen uit productdefinities, maar ook uit verschillen in inrichting en uitvoering. Wanneer alleen de indeling van het huis wordt gestandaardiseerd, maar niet de wijze waarop de indeling toegepast moet worden, kan de impact beperkt blijven.

De kernvraag luidt daarom: *beperken we standaardisatie tot de indeling van het Wmo-huis of stemmen we daarnaast ook onderdelen van de inrichting in samenhang af?*

8.2. Uitvoeringsvarianten

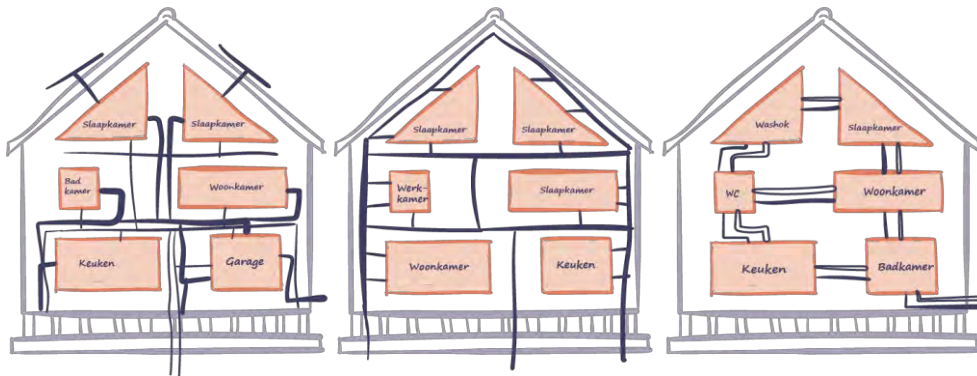
Uitvoeringsvarianten, zoals inspanningsgericht, resultaatgericht of taakgericht werken, maken geen onderdeel uit van de standaardisatie van de productstructuur zelf. In beide uitwerkingsrichtingen behouden gemeenten de vrijheid om hierin een keuze te maken. Deze varianten hebben betrekking op de wijze van financiering en verantwoording van ondersteuning en staan daarmee los van de indeling van ondersteuning. Wel kunnen zij invloed hebben op aanvullende afspraken over registratie en verantwoording. De gekozen uitvoeringsvariant mag echter niet leiden tot fundamenteel verschillende categorisering van ondersteuning tussen gemeenten.

8.3. Uiterwerkingsrichting 1: een uniforme indeling van het Wmo-huis

Als standaardisatie zich primair richt op de productstructuur, betekent dit dat de indeling van het Wmo-huis landelijk eenduidig wordt vastgelegd. Dit houdt in:

- a. verplichte en gelimiteerde set producten en productcodes;
- b. uniforme kernbegrippen;
- c. duidelijke afbakening van producten om interpretatieverschillen te voorkomen, en;
- d. toepassing van deze structuur in inkoop en verantwoording.

De 'kamers' van het huis krijgen dan overal dezelfde indeling en begrenzing. Dit beperkt variatie in definities en kan interpretatieverschillen verminderen. Tegelijkertijd blijven andere onderdelen van het huis, zoals kwaliteitseisen en registratie- en declaratie eisen, lokaal ingericht. De mate waarin administratieve lasten daadwerkelijk verminderen, hangt daarmee samen met de vraag of variatie zich beperkt tot die onderdelen.

Figuur 4. Huizen met dezelfde indeling, maar op verschillende wijze toegepast.

Gevolgen van deze uitwerkingsrichting

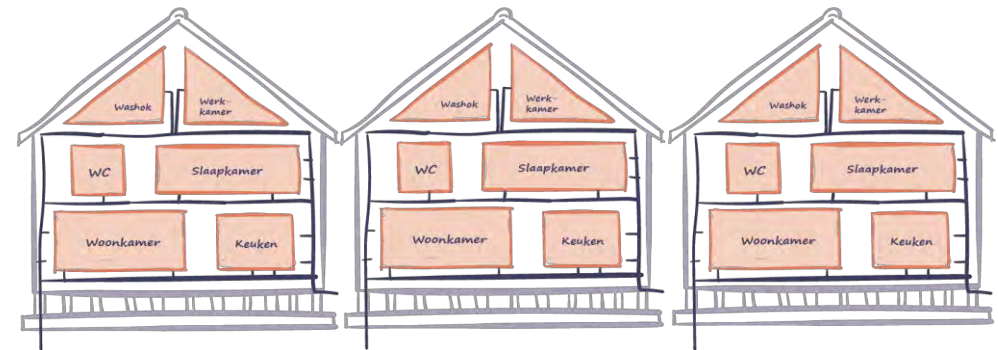
- Administratieve lastenreductie op het niveau van productdefinities en interpretatieverschillen; variatie in inrichting kan echter blijven bijdragen aan administratieve belasting.
- Verbetering van vergelijkbaarheid op productniveau.
- Gemeenten behouden brede beleidsruimte in contractering, tariefstelling, uitvoeringsvariant, prioritering van doelgroepen en intensiteit en duur van ondersteuning.
- Implementatie-inspanning is naar verwachting relatief beperkt (ten opzichte van uitwerkingsrichting 2) en gericht op invoering en beheer van de productstructuur.
- Governance is vervolgens primair gericht op beheer en onderhoud van de productindeling.

Deze uitwerkingsrichting kan worden beschouwd als minimale standaardisatie: een gezamenlijke indeling van ondersteuning, met behoud van ruime lokale inrichting.

8.4. Uitwerkingsrichting 2: uniforme indeling met gerichte afstemming over de toepassing

Deze uitwerkingsrichting richt zich op het beperken van administratieve lasten door niet alleen de productstructuur, maar ook een aantal sturings- en uitvoeringsafspraken meer in samenhang te standaardiseren. Naast het standaardiseren van de productstructuur (de indeling van het Wmo-huis) kan ook worden gezien in hoeverre standaardisatie van andere onderdelen de doelen van de standaardisatieopgave raken. Of in termen van het Wmo-huis: of naast de indeling ook afspraken worden gemaakt over de wijze waarop kamers worden

gebruikt, terwijl de inrichting lokaal kan blijven. Uit de verkenning blijkt dat variatie in administratieve lasten niet uitsluitend ontstaat in productdefinities, maar in belangrijke mate in contractvoorwaarden, tariefopbouw en uitvoeringsvarianten. Een bredere reikwijdte van standaardisatie kan zich daarom richten op een gerichte harmonisatie van deze sturingselementen.

Figuur 5. Huizen met dezelfde indeling en dezelfde toepassing van de indeling.

Contractvoorwaarden

Gemeenten hanteren historisch verschillende contractvoorwaarden, waaronder prestatieafspraken, kwaliteitsvereisten, registratievereisten en declaratievoorwaarden. Dit leidt bij aanbieders tot meerdere registratiesystemen, parallelle processen en een verhoogde administratieve belasting. Binnen contractvoorwaarden kan onderscheid worden gemaakt tussen zogenoemde kernbedingen en niet-kernbedingen. Onder niet-kernbedingen worden in de praktijk de aanvullende contractuele afspraken verstaan die niet tot de kern van de prestatie behoren, maar wel relevant zijn voor de uitvoering van de overeenkomst. Kernbedingen betreffen de essentie van de overeenkomst, zoals de te leveren ondersteuning en de daarvoor te betalen prijs. Deze elementen vormen de kern van de prestatie en moeten voldoende bepaalbaar zijn. Niet-kernbedingen hebben betrekking op afspraken zoals samenwerking en procesinrichting. Algemene voorwaarden, zoals de AIV VNG, maken geen onderdeel uit van deze niet-kernbedingen, maar zijn als afzonderlijk set voorwaarden van toepassing binnen de contractvoorwaarden.

Met de ontwikkeling van de landelijke contractstandaarden voor Wmo-diensten is reeds een belangrijke stap gezet richting meer uniformiteit in contractering. Deze standaarden bieden een gemeenschappelijk kader voor zowel kernbedingen als aanvullende contractuele afspraken. Een gestandaardiseerde productstructuur kan hierop een logische vervolgstap vormen. Waar contractstandaarden zorgen voor meer eenduidigheid in contractuele

afspraken, kan een uniforme productstructuur bijdragen aan eenduidigheid in de beschrijving van de ondersteuning zelf. Dit raakt met name de niet-kernbedingen, zoals definities, kwaliteitsafspraken en procesinrichting waar in de praktijk nog variantie bestaat en waar administratieve lasten kunnen ontstaan. Door productstructuur en contractstandaarden in samenhang te ontwikkelen, kan verdere harmonisatie worden bereikt zonder dat dit ingrijpt in kernbedingen zoals prijsafspraken. Hiermee wordt het mogelijk om administratieve lasten te verminderen, terwijl tegelijkertijd ruimte blijft bestaan voor lokale keuzes binnen de uitvoering van de Wmo 2015.

Tariefcomponenten en kostprijsselementen

De AMvB Reële Prijzen Wmo verplicht gemeenten rekening te houden met een vaste set kostprijsselementen. In de praktijk worden deze elementen echter verschillend geïnterpreteerd en toegepast. Een gerichte vorm van standaardisatie kan zich richten op het eenduidiger definiëren en toepassen van kostprijsselementen, zonder dat dit leidt tot landelijke vaste tariefafspraken. Variatie in tarieven kan legitiem blijven, mits de onderliggende systematiek transparant en vergelijkbaar is.

Deze vorm van standaardisatie staat in beginsel los van de inrichting van de productstructuur. De productstructuur beschrijft de aard van de ondersteuning (wat wordt geleverd), terwijl tariefcomponenten en kostprijsselementen betrekking hebben op de wijze waarop ondersteuning wordt bekostigd (hoe wordt betaald). Een eenduidige productstructuur kan echter wel ondersteunend zijn, doordat heldere en consistente productdefinities bijdragen aan meer transparantie in de opbouw en vergelijking van tarieven. Tegelijkertijd beperkt de productstructuur niet de beleidsruimte van gemeenten om tarieven vast te stellen of om kostprijsselementen op lokaal niveau te wegen en toe te passen. Of en de mate waarin verdere standaardisatie van kostprijsselementen wenselijk is, vraagt daarom een separate afweging en staat los van de functionele en technische inrichting van de productstructuur zoals in deze verkenning uitgewerkt.

Gevolgen van deze uitwerkingsrichting

- Grotere administratieve lastenreductie mogelijk, doordat variatie in meerdere onderdelen van het proces wordt beperkt.
- Verbetering van vergelijkbaarheid op product- én inrichtingsniveau.
- Lokale beleidsruimte wordt begrensd op specifieke onderdelen van de wijze waarop ondersteuning wordt toegepast, zoals contractering en financiële systematiek. Gemeenten behouden echter ruimte in prioritering van doelgroepen, keuze van uitvoeringsvariant, organisatie van uitvoering, intensiteit en duur van ondersteuning en regionale accenten.

- Implementatie-inspanning is groter, met bredere bestuurlijke en organisatorische impact.
- Governance moet sterker worden georganiseerd met gezamenlijke regie en expliciete afspraken over naleving.

Deze uitwerkingsrichting beoogt geen inhoudelijke uniformering van ondersteuning, maar een eenduidiger kader waarbinnen gemeenten hun verantwoordelijkheid blijven invullen.

8.5. Lokale beleidsruimte in beide uitwerkingsrichtingen

De verhouding tussen standaardisatie en lokale beleidsruimte is een terugkerend en gevoelig thema in deze verkenning. De Wmo 2015 is gebouwd op het uitgangspunt van decentralisatie. Gemeenten hebben ruimte om ondersteuning af te stemmen op lokale behoeften, prioriteiten en uitvoeringspraktijk. Standaardisatie mag deze ruimte niet onnodig beperken.

Lokale ruimte in uitwerkingsrichting 1

In de eerste uitwerkingsrichting, waarin standaardisatie beperkt blijft tot de productstructuur, blijft de lokale beleidsruimte breed. Gemeenten behouden ruimte in:

- selectie en prioritering van doelgroepen;
- organisatie van uitvoering (bijvoorbeeld via wijkteams, regionale samenwerking of gespecialiseerde aanbieders);
- keuze van uitvoeringsvariant en bekostigingsmethodiek;
- vaststelling van tarieven en toepassing van kostprijsselementen;
- intensiteit en duur van ondersteuning.

De standaardisatie raakt in deze uitwerkingsrichting primair aan eenzelfde indeling van ondersteuning, niet aan de inrichting daarvan, maar niet aan de wijze waarop gemeenten deze indeling gebruiken en toepassen in de praktijk.

Lokale ruimte in uitwerkingsrichting 2

In de tweede uitwerkingsrichting wordt naast de indeling ook een gerichte afstemming van onderdelen van de wijze waarop de kamers worden gebruikt en toegepast. Dit betekent dat bepaalde contractuele en financiële elementen in samenhang worden afgestemd. Hierdoor wordt de lokale beleidsruimte op specifieke onderdelen begrensd, met name waar het gaat om:

- contractvoorwaarden, waaronder afspraken over verantwoording, registratie en declaratie in relatie tot productdefinities, en;
- definities en toepassing van kostprijsselementen.

Tegelijkertijd blijft ook in deze uitwerkingsrichting aanzienlijke ruimte bestaan voor lokale keuzes. Gemeenten behouden ruimte in:

- selectie en prioritering van doelgroepen;
- organisatie van uitvoering;
- keuze van uitvoeringsvariant en bekostigingsmethodiek;
- hoogte van tarieven binnen afgesproken systematiek;
- intensiteit en duur van ondersteuning.

Het onderscheid tussen maatwerk en beleidsruimte is hierbij relevant. Maatwerk betreft het afstemmen van ondersteuning op de individuele behoefte van een cliënt. Dit blijft binnen beide uitwerkingsrichtingen mogelijk. Beleidsruimte betreft de ruimte om lokale prioriteiten te stellen en uitvoering vorm te geven. In uitwerkingsrichting 2 wordt deze vrijheid op onderdelen begrensd om grotere eenduidigheid en lastenreductie te realiseren, maar niet opheffen.

In termen van het Wmo-huis betekent dit dat in de tweede uitwerkingsrichting dat de indeling van het huis gelijk is en de wijze waarop de kamers worden gebruikt in belangrijke mate wordt afgestemd, terwijl de inrichting van de kamers lokaal bepaald blijft.

8.6. Informatievoorziening als randvoorwaarde

Een andere belangrijke randvoorwaarde voor succesvolle standaardisatie is een heldere scheiding tussen de productstructuur en de informatievoorziening. In de huidige praktijk worden productcodes gebruikt voor informatie die daar niet thuishoort, zoals frequentie, duur of taakspecificaties. Dit zorgt voor een groei aan productvarianten en ondermijnt de eenvoud en bruikbaarheid van de structuur.

De voorgestelde scheiding tussen productstructuur en informatievoorziening werkt alleen wanneer het berichtenverkeer voldoende ruimte biedt om aanvullende gegevens vast te leggen. De productstructuur beschrijft daarom uitsluitend wat voor type ondersteuning wordt geleverd, terwijl het berichtenverkeer vastlegt hoe, hoe vaak, voor wie en onder welke voorwaarden de ondersteuning wordt ingezet. Informatie die nodig is voor inkoop, uitvoering, verantwoording of monitoring moet eenduidig in de iStandaarden kunnen landen.

Dit geldt vooral voor cliëntkenmerken: deze horen niet in de productstructuur, maar moeten wel volledig en uniform vastgelegd kunnen worden om lokale varianten en informele oplossingen te voorkomen. Zowel WUIVER als het Houdbaarheidsonderzoek benadrukken dat goede, eenduidige data essentieel is én dat complexiteit niet mag verschuiven van

productcodes naar het berichtenverkeer. Dit vraagt om duidelijke bestuurlijke afspraken over welke informatie waar wordt vastgelegd en hoe naleving wordt geborgd.

8.7. Governance, beheer en onderhoud

Dan is er nog een belangrijke randvoorwaarde voor standaardisatie welke gaat over het toezien op het naleven van de gemaakte standaarden. Uit de ervaringen met WUIVER blijkt dat standaardisatie alleen werkt wanneer deze niet vrijblijvend is. Dat vraagt om duidelijke afspraken over eigenaarschap, onderhoud en naleving. In de jeugdhulp is daarom gekozen voor centraal beheer van standaarden, om versnippering en lokale varianten te voorkomen.

Voor de Wmo 2015 betekent dit dat vooraf moet worden bepaald:

- Wie is er verantwoordelijk voor het beheer en de doorontwikkeling van de productstructuur?
- Hoe worden wijzigingsverzoeken beoordeeld en verwerkt?
- Hoe wordt samenhang met andere standaarden en het berichtenverkeer geborgd?
- Welke mate van verplichting is nodig om consistent gebruik te stimuleren?

Het Houdbaarheidsonderzoek benadrukt daarbij dat gezamenlijke sturing vraagt om afspraken over het gebruik van data en standaarden, zonder dat dit leidt tot een toename van administratieve lasten. Zonder deze governance blijft standaardisatie beperkt tot een handreiking met onvoldoende effect in de praktijk.

8.8. Vergelijkend overzicht van de uitwerkingsrichtingen

Voor beide uitwerkingsrichtingen als het gaat om de reikwijdte van standaardisatie zijn er dus zowel voor- als nadelen te noemen. De bespreking van de voor- en nadelen op de onderscheidende aspecten, is in tabel 8 overzichtelijk in kaart gebracht.

Tabel 8. Vergelijkend overzicht van de uitwerkingsrichtingen

Aspect	Uitwerkingsrichting 1	Uitwerkingsrichting 2
Reikwijdte	Productstructuur	Productstructuur + toepassing van de producten
Lastenreductie	Beperkt tot productstructuur	Breder potentieel
Vergelijkbaarheid	Productstructuur	Productstructuur en toepassing van de producten
Lokale beleidsruimte	Groot	Meer begrensd, ruimte blijft in toepassing
Implementatie	Relatief beperkt	Complexer
Governance	Beheer productstructuur	Uitgebreidere gezamenlijke regie

8.9. Impact per stakeholder

Cliënten

In het houdbaarheidsonderzoek Wmo 2015 komt naar voren dat de Wmo voorzieningen per gemeente anders uitpakt. Er is onduidelijkheid over wat een cliënt kan verwachten van ondersteuning, wanneer deze ondersteuning stopt of wijzigt en waarom vergelijkbare situaties verschillend worden beoordeeld.

Voor cliënten leidt uitwerking 1 tot meer transparantie over het aanbod van de hulp, maar blijven verschillen tussen gemeenten merkbaar. Cliënten hebben behoefte aan begrijpelijke en eenduidige uitleg over de ondersteuning. Daar zal deze standaardisatie in ieder geval al bij helpen.

Uitwerking 2 vergroot de kans op meer eenduidigheid in de wijze waarop ondersteuning wordt gedefinieerd, vastgelegd en uitgevoerd, ongeacht de gemeente waarin iemand woont. Dit volgt niet uit de productstructuur zelf, maar uit de combinatie van een uniforme productindeling met meer afgestemde contractvoorwaarden, registratieafspraken en definities.

Daarin zal er een hogere voorspelbaarheid zijn van wat een cliënt mag én kan verwachten van de hulp die ontvangen wordt. De voorspelbaarheid zit daarbij met name in de uitleg van ondersteuning en de wijze waarop deze wordt toegepast. Zo ontstaat er ook minder afhankelijkheid van interpretatie door individuele professionals. Tegelijkertijd vraagt dit scenario expliciete aandacht voor het borgen van maatwerk binnen gestandaardiseerde kaders

Gemeenten

In uitwerking 1 behouden gemeenten maximale autonomie in de inrichting en blijven zij verantwoordelijk voor het ontwerpen en beheren van uitvoeringsprocessen.

In uitwerking 2 verschuift de rol van gemeenten. Er komt meer nadruk op beleidskeuzes zoals doelgroepbepaling, kwaliteitsambities en regievoering. De beleidsruimte verdwijnt daarmee niet, maar verandert van karakter. Door standaardisatie en eenheid van taal wordt een deel van de uitvoerings- en inrichtingsvraagstukken gezamenlijk georganiseerd, waardoor gemeenten minder capaciteit hoeven in te zetten op het ontwikkelen en beheren van eigen varianten van deze vraagstukken. Dit kan juist ruimte creëren voor gemeenten om zich sterker te richten op inhoudelijke beleidskeuzes, lokale prioriteiten en de kwaliteit en effectiviteit van ondersteuning.

Aanbieders

Voor aanbieders biedt uitwerking 1 deels inhoudelijke duidelijkheid, maar weinig verlichting van administratieve lasten. De uitvoeringspraktijk blijft versnipperd.

Uitwerking 2 biedt aanbieders meer voorspelbaarheid en rust, doordat de onderliggende productstructuur, definities en basisregistratie eenduidiger worden ingericht. Hoewel gemeenten verschillende uitvoeringsvarianten kunnen blijven hanteren, ontstaat meer consistentie in de manier waarop ondersteuning wordt benoemd, geregistreerd en uitgewisseld. Dit kan schaalvoordelen opleveren en meer ruimte geven voor focus op de inhoud van ondersteuning. D

8.10. Afweging

Beide uitwerkingsrichtingen dragen bij aan de doelen van standaardisatie, maar verschillen in ambitie en impact. De keuze betreft een afweging tussen:

- de gewenste mate van administratieve lastenreductie;
- de mate van landelijke samenhang en vergelijkbaarheid;
- de omvang en aard van lokale beleidsruimte, en;
- de benodigde governance en gezamenlijke regie.

In termen van het Wmo-huis gaat het om de vraag of een uniforme indeling van ondersteuning volstaat, of dat ook onderdelen van de wijze waarop ondersteuning wordt toegepast en ingericht in samenhang moeten worden afgestemd om de doelen daadwerkelijk te realiseren. Deze verkenning maakt de consequenties van beide uitwerkingsrichtingen inzichtelijk. De uiteindelijke keuze vraagt om bestuurlijke besluitvorming over de gewenste reikwijdte van standaardisatie binnen de Wmo 2015.

9. Advies en bestuurlijke vervolgstappen

Deze verkenning maakt inzichtelijk welke vormen van standaardisatie voor de diensten binnen de Wmo 2015 mogelijk zijn en welke consequenties deze hebben voor uitvoerbaarheid, administratieve lasten, vergelijkbaarheid en lokale beleidsruimte. Op basis daarvan worden hieronder aanbevelingen gedaan voor het vervolgtraject.

Deze aanbevelingen zijn van toepassing ongeacht de gekozen uitwerkingsrichting, tenzij expliciet anders vermeld. In de aanbevelingen maken we onderscheid in adviezen over de productstructuur én de implementatie van de productstructuur.

9.1. Samenvatting van de belangrijkste adviezen

Op basis van deze verkenning worden de volgende richtinggevende adviezen gedaan voor het vervolgtraject:

1. *Neem een bestuurlijk besluit over reikwijdte en ambitie*

Bepaal gezamenlijk of standaardisatie zich beperkt tot de productstructuur (indeling van ondersteuning), of ook betrekking heeft op onderdelen van de inrichting en toepassing, zoals beschreven in de uitwerkingsrichtingen in hoofdstuk 8

2. *Ontwikkel een eenduidige en functionele productstructuur*

Werk met een landelijk herkenbare indeling en eenduidige begrippen, gebaseerd op een heldere scheiding tussen product- en procesinformatie.

3. *Versterk de samenhang met bestaande standaarden en informatiemodellen*

Sluit aan bij iStandaarden en zorgbrede semantiek, en ontwikkel een onderliggend informatiemodel ter ondersteuning van gegevensuitwisseling en toekomstbestendigheid.

4. *Maak expliciete keuzes in de implementatiestrategie*

Bepaal de wijze van invoering en de belangrijkste strategische uitgangspunten voor implementatie, waaronder tempo en fasering, omgang met bestaande contracten, mate van landelijke regie en de omgang met data en monitoring.

5. *Onderzoek juridische en contractuele randvoorwaarden voor implementatie*

Breng in kaart hoe standaardisatie kan worden ingevoerd binnen bestaande inkoop- en subsidievormen en welke beperkingen en mogelijkheden gelden bij aanpassing van lopende contracten.

6. *Neem impact op monitoring en dataconsistentie expliciet mee*

Houd rekening met mogelijke trendbreuken in bestaande datasets en werk aan oplossingen zoals conversietabellen en afspraken over interpretatie van gegevens.

7. *Borg governance, eigenaarschap en samenhang*

Richt helder eigenaarschap in voor beheer en doorontwikkeling, met aandacht voor naleving en betrokkenheid van gemeenten, aanbieders en softwareleveranciers.

Deze adviezen zijn richtinggevend en vragen nadere bestuurlijke afweging en uitwerking in het vervolgtraject.

9.2. Advies voor de productstructuur

Bestuurlijke besluitvorming over reikwijdte en ambitie

De verkenning laat zien dat er breed draagvlak bestaat voor standaardisatie. Gemeenten, aanbieders, kennispartners, inkooporganisaties en de rijksoverheid herkennen de noodzaak om tot een uniforme productstructuur te komen. Tegelijkertijd werd zichtbaar dat gemeenten en aanbieders hier uiteenlopende beelden bij hebben. Dit hangt samen met verschillen in het gevoel van grip op de inzet en financiering van Wmo-ondersteuning.

De eerste stap die wordt geadviseerd voor het vervolgtraject is een bestuurlijk besluit over:

- óf standaardisatie wordt ingevoerd als gezamenlijke opgave, en;
- welke reikwijdte daarbij wordt gekozen (beperkt tot de indeling van ondersteuning, of inclusief gerichte afstemming van onderdelen van de inrichting).

Daarbij wordt onderkend dat een dergelijk besluit niet los kan worden gezien van nadere uitwerking van onder andere juridische implicaties, gevolgen voor bestaande contracten en uitvoerbaarheid in de praktijk. Tegelijkertijd is het voor de voortgang van het traject van belang om eerst richting te geven aan de gezamenlijke ambitie. Voorgesteld wordt daarom om het bestuurlijk besluit te positioneren als een richtinggevend besluit, waarbij parallel een verdiepend traject wordt ingericht waarin de relevante juridische, financiële en uitvoeringsaspecten nader worden onderzocht en geconcretiseerd. De uitkomsten hiervan kunnen vervolgens worden benut om de gekozen richting verder te preciseren en, waar nodig, bij te stellen.

Een helder bestuurlijk uitgangspunt is noodzakelijk om richting te geven aan de verdere uitwerking. Zonder deze expliciete keuze bestaat het risico dat discussies over reikwijdte de voortgang vertragen of dat standaardisatie in de praktijk gefragmenteerd wordt toegepast. De gekozen uitwerkingsrichting moet worden gezien in het licht van de vier doelen van standaardisatie: lastenreductie, gezamenlijke sturing, kwaliteit en houdbaarheid. Afhankelijk van de gekozen reikwijdte zullen deze doelen in verschillende mate worden gerealiseerd.

Indien wordt gekozen voor een bredere reikwijdte van standaardisatie, vraagt dit expliciete afspraken over welke onderdelen van de inrichting gezamenlijk worden afgestemd en welke ruimte lokaal blijft bestaan.

In dit kader is het relevant om de stelselrol van het ministerie van VWS te duiden. Formeel heeft VWS de mogelijkheid om, waar nodig, nadere kaders te stellen of voorstellen te doen voor verdere standaardisatie. Tegelijkertijd is deze rol in de afgelopen jaren bewust

terughoudend ingevuld, passend bij het gedecentraliseerde karakter van de Wmo 2015 en de beleidsruimte van gemeenten.

Standaardisatie vraagt daarmee om een gezamenlijke opgave van alle betrokken partijen, waarbij keuzes over reikwijdte en invulling in samenhang worden gemaakt. Het succes van standaardisatie is immers afhankelijk van draagvlak en toepassing in de praktijk. Dit vraagt om een zorgvuldig proces waarin gemeenten, aanbieders en ketenpartners gezamenlijk optrekken.

Scheiding van product- en (proces)informatie

Een belangrijke les uit de verkenning is dat productinformatie en procesinformatie gemakkelijk met elkaar vermengd raken. In de praktijk leidt dit tot onnodige variatie, complexiteit en administratieve belasting. Voor echte standaardisatie adviseren wij daarom om deze twee informatiestromen scherp te scheiden:

- Productinformatie beschrijft wat een dienst is.
- Procesinformatie beschrijft hoe deze wordt geleverd, verantwoord of ingekocht.

Door dat onderscheid consequent te bewaken, blijft de productstructuur compact, overzichtelijk en duurzaam bruikbaar. Tevens wordt voorkomen dat procesvarianten of lokale werkwijzen hun weg vinden naar productcodes, waardoor de standaard verwaterd. Een heldere scheiding is daarom essentieel om de doelen van lastenverlichting, eenduidigheid en betrouwbare gegevensuitwisseling te kunnen realiseren.

De borging van deze scheiding kan worden versterkt door het gebruik van een gezamenlijk informatiemodel waarin wordt vastgelegd welke kenmerken minimaal worden geregistreerd. Een dergelijk informatiemodel sluit aan bij bestaande ontwikkelingen binnen de iStandaarden (zoals iWmo), waarin al afspraken zijn vastgelegd over berichtenverkeer en gegevensuitwisseling. Het verder expliciteren en uniformeren van welke gegevens waar worden vastgelegd, kan bijdragen aan een meer consistente toepassing van deze standaarden. Dit ondersteunt een zuivere scheiding tussen productinformatie (wat wordt geleverd) en procesinformatie (hoe, hoe vaak en onder welke voorwaarden), en kan voorkomen dat procesinformatie onbedoeld in productdefinities of productcodes wordt opgenomen. Tegelijkertijd is een dergelijk informatiemodel geen statisch instrument: het vraagt om meebewegen met nieuwe inzichten en behoeften, mits aanpassingen collectief worden doorgevoerd en door alle gemeenten op dezelfde manier worden toegepast. Zo blijft de informatievoorziening flexibel én uniform, zonder dat dit ten koste gaat van de eenvoud van de productstructuur. De uitdaging ligt in het vinden van een balans tussen voldoende detail voor uitvoering en verantwoording enerzijds, en eenvoud en uniformiteit anderzijds.

9.3. Aanvullende reflectie op eenheid van taal en productcodering van Nictiz

In aanvulling op de bevindingen in dit rapport heeft Nictiz een reflectie gegeven op de ontwikkeling van Wmo-productcodes, met specifieke aandacht voor eenheid van taal en gegevensuitwisseling. Deze reflectie bevestigt en verdiept de in dit rapport geschetste ontwikkelrichting. Nictiz benadrukt dat standaardisatie van productcodes op zichzelf niet automatisch leidt tot eenheid van taal. Daarvoor is het noodzakelijk dat de betekenis van begrippen expliciet en eenduidig wordt vastgelegd, zodat betrokken partijen dezelfde interpretatie hanteren en gegevens uitwisselbaar worden.

Daarnaast wijst Nictiz op het belang van een heldere afbakening van de functie van productcodes. In de praktijk worden inhoudelijke, financiële en uitvoeringskenmerken vaak gecombineerd binnen één code. Dit kan ten koste gaan van flexibiliteit en toekomstbestendigheid, omdat wijzigingen in bijvoorbeeld financiering of leveringsvorm direct leiden tot aanpassing van productcodes. In lijn met deze observatie wordt aanbevolen om productcodes primair te baseren op inhoudelijke kenmerken van ondersteuning, en andere informatie (zoals financiering, leveringsvorm en uitvoeringsafspraken) gescheiden te organiseren.

Voor de verdere ontwikkeling adviseert Nictiz om te werken met een onderliggend informatiemodel, waarin kenmerken van diensten gestructureerd worden vastgelegd. Dit maakt het mogelijk om productstructuren modulair op te bouwen en beter aan te sluiten bij zowel de uitvoeringspraktijk als gegevensuitwisseling. Hierbij kan worden aangesloten op bestaande standaarden, zoals de iWmo-standaard en bredere ontwikkelingen binnen de iStandaarden.

Tot slot adviseert Nictiz om, waar mogelijk, rekening te houden met aansluiting op zorgbrede terminologiestelsels, zoals SNOMED CT, om de interoperabiliteit tussen het sociaal domein en de zorg te versterken en de productstructuur toekomstbestendig te maken. Het totale advies van Nictiz is opgenomen in bijlage III.

9.4. Advies voor implementatie

De implementatie van standaardisatie kent verschillende dimensies: organisatorisch, juridisch, technisch, financieel en bestuurlijk. De implementatie vraagt daarbij om een aantal samenhangende strategische keuzes en aandachtspunten, onder andere ten aanzien van het tempo van invoering, de omgang met bestaande contracten, de mate van landelijke regie en verplichtstelling en de wijze waarop met bestaande data en monitoring wordt omgegaan.

Belangrijke strategische keuzes voor de implementatie

1. Tempo en fasering van invoering

Een eerste strategische keuze betreft de wijze en het tempo van invoering van de productstructuur. Ongeacht de gekozen uitwerkingsrichting kan een gefaseerde invoering van de landelijke productstructuur voor de diensten worden overwogen, te beginnen met een beperkte set producten, zoals Huishoudelijke Ondersteuning, Begeleiding en Dagbesteding. Een gefaseerde aanpak draagt inhoudelijk bij aan het behalen van de doelen van standaardisatie, waaronder administratieve lastenverlichting, en maakt het mogelijk om de effecten en uitvoerbaarheid stap voor stap te toetsen. Daarnaast is fasering procesmatig wenselijk. Hoewel alle betrokken partijen de noodzaak en wenselijkheid van standaardisatie onderschrijven, bestaan er verschillen in hoever dit volgens hen moet gaan. Door stapsgewijs te werken en niet alles in één keer te willen vastleggen, ontstaat ruimte om het draagvlak te behouden en te verdiepen.

Een gefaseerde invoering draagt bovendien bij aan de samenhang met de ontwikkeling van productlijsten van de hulpmiddelen binnen de Wmo 2015. Deze trajecten lopen vooralsnog parallel aan elkaar. In lijn met het advies van Nictiz en het uitgangspunt van Eenheid van taal, achten we het van belang om op termijn de verbinding opnieuw te leggen en productlijsten integraal te ontwikkelen. Zo ontstaat een consistent geheel van productcodes dat logisch op elkaar aansluit en goed werkt in de uitvoeringspraktijk.

Tegelijkertijd biedt deze keuze aandachtspunten met zich mee. In de praktijk kan een overgangperiode ontstaan waarin bestaande en nieuwe productstructuren tijdelijk naast elkaar bestaan, bijvoorbeeld vanwege lopende contracten. Dit kan leiden tot extra administratieve lasten en complexiteit in de uitvoering. Het is daarom van belang dat keuzes over de duur en inrichting van de overgangperiode expliciet worden gemaakt en waar mogelijk worden gekoppeld aan natuurlijke momenten in de contractcyclus.

2. Mate van landelijke regie en verplichtstelling

Een tweede strategische keuze betreft de mate van landelijke regie en de vraag in hoeverre standaardisatie vrijblijvend is of (deels) verplicht wordt gesteld. Standaardisatie vraagt om helder eigenaarschap en afspraken over beheer, doorontwikkeling en naleving. Tijdens de verkenning kwam regelmatig naar voren dat vrijblijvendheid rondom standaarden het risico vergroot op divergentie en voortgaande versnippering. Tegelijkertijd is de Wmo 2015 gebaseerd op decentralisatie en lokale beleidsruimte.

Binnen deze context ligt een belangrijke keuze voor of en hoe centrale regie wordt ingericht, en welke rol een landelijke partij daarin krijgt. Tegelijkertijd laat de verkenning zien dat er behoefte is aan een centrale partij die verantwoordelijk is voor het vaststellen, beheren en actualiseren van de productstructuur en bijbehorende standaarden. Dit eigenaarschap is ook nodig omdat de Wmo-ondersteuning voortdurend in ontwikkeling is. Nieuwe maatschappelijke behoeften en veranderende zorgvragen vragen om flexibiliteit in de productstructuur, maar wél binnen een beheerd kader.

In lijn hiermee adviseren wij om:

- expliciet vast te leggen wie verantwoordelijk is voor beheer en doorontwikkeling van de productstructuur;
- een transparante procedure in te richten voor wijzigingsverzoeken;
- samenhang met informatievoorziening en bestaande standaarden structureel te borgen;
- afspraken te maken over naleving, handhaving en mandaat.

De mate van centrale regie dient in samenhang te worden gezien met de gekozen uitwerkingsrichting (zie hoofdstuk 8).

Binnen de stelselverantwoordelijkheid van het ministerie van VWS bestaan daarbij verschillende mogelijkheden om, indien nodig, de mate van vrijblijvendheid te beperken. De Wmo 2015 biedt ruimte om nadere regels te stellen ten behoeve van uitvoerbaarheid, gegevensuitwisseling en het beperken van administratieve lasten. In de afgelopen jaren is hier terughoudend gebruik van gemaakt, mede vanuit het uitgangspunt van decentralisatie en lokale beleidsruimte. Tegelijkertijd kan, afhankelijk van de gekozen uitwerkingsrichting en de mate van benodigde uniformiteit, worden gezien of en in hoeverre aanvullende landelijke kaders of verplichtstellingen kunnen bijdragen aan het borgen van consistent gebruik van standaarden.

Daarnaast is het van belang om gemeenten, de VNG, de brancheorganisaties en softwareleveranciers en andere technische ketenpartijen actief te betrekken in het vervolgtraject. De productstructuur en bijbehorende standaarden

moeten immers goed landbaar zijn in systemen en aansluiten op het berichtenverkeer. Vroegtijdige betrokkenheid van deze partijen draagt bij aan een uitvoerbare en consistente implementatie en voorkomt dat technische beperkingen in een later stadium belemmerend werken.

De strategische keuze ligt daarmee in de balans tussen vrijwillige adoptie op basis van draagvlak en (gedeeltelijke) verplichtstelling om consistent gebruik van standaarden te borgen.

Aandachtspunten voor de implementatie

1. Omgang met bestaande contracten en juridische kaders

In de huidige praktijk bestaan er verschillende vormen van contractering en bekostiging, zoals aanbestedingen onder de Aanbestedingswet 2012, open house-constructies en subsidierelaties. Daarnaast is sprake van een groot aantal lopende contracten tussen gemeenten en aanbieders. De invoering van een nieuwe productstructuur kan in deze context gevolgen hebben voor bestaande afspraken. Daarbij is onder meer relevant in hoeverre aanpassingen aan productstructuren en bijbehorende afspraken kwalificeren als een wezenlijke wijziging van bestaande contracten. Dit kan beperkingen met zich meebrengen voor de snelheid en wijze waarop standaardisatie kan worden doorgevoerd binnen lopende contractperiodes. Deze strategische keuze gaat daarmee over de mate waarin wordt aangesloten bij bestaande contractcycli, dan wel actief wordt gestuurd op versnelling van implementatie binnen de grenzen van wet- en regelgeving.

2. Omgang met data, monitoring en dataconsistentie

De invoering van een gestandaardiseerde productstructuur heeft gevolgen voor bestaande informatievoorziening en monitoring. Wijzigingen in productdefinities en registratiewijzen kunnen leiden tot een trendbreuk in bestaande datasets, zoals het CBS. Hierdoor kan de vergelijkbaarheid van gegevens over de tijd onder druk komen te staan.

De vraag is in hoeverre deze trendbreuk wordt geaccepteerd, of dat wordt ingezet op oplossingen zoals conversietabellen, parallelle registratie of aanvullende afspraken over interpretatie van gegevens. Deze keuze heeft direct invloed op de vergelijkbaarheid van gegevens over de tijd en de mogelijkheden voor monitoring en sturing binnen het stelsel.

3. Technische en uitvoeringsgerichte implementatie

Naast bovenstaande keuzes vraagt de implementatie om een uitvoerbare inrichting in de praktijk. Dit betreft onder andere de inrichting van informatiesystemen, het berichtenverkeer (zoals iWmo) en de administratieve processen bij gemeenten en aanbieders. Daarnaast is

het van belang om softwareleveranciers en andere technische ketenpartijen actief te betrekken in het vervolgtraject. De productstructuur en bijbehorende standaarden moeten goed landbaar zijn in systemen en aansluiten op bestaande infrastructuur. Dit vraagt om een realistische planning, voldoende capaciteit en gerichte ondersteuning voor gemeenten, zodat de implementatie zorgvuldig en consistent kan plaatsvinden.

4. Brede betrokkenheid van gemeenten en brancheorganisatie

Voor een succesvolle implementatie van de productstructuur is brede en actieve betrokkenheid van gemeenten, de VNG en brancheorganisaties essentieel. Hoewel in de ontwikkelfase input is opgehaald, vraagt de implementatiefase om een meer structurele en gedragen samenwerking met deze partijen. Gemeenten verschillen onderling in schaal, organisatie en uitvoeringspraktijk, wat betekent dat de toepasbaarheid van de productstructuur in diverse contexten moet worden geborgd. Daarnaast vertegenwoordigen brancheorganisaties de uitvoeringspraktijk van aanbieders en kunnen zij waardevolle signalen geven over haalbaarheid, uitvoerbaarheid en administratieve lasten. Het tijdig en zorgvuldig betrekken van deze partijen draagt bij aan draagvlak, voorkomt knelpunten in de uitvoering en vergroot de kans op een consistente toepassing van de productstructuur in de praktijk.

5. Communicatie

Naast bovenstaande inhoudelijke en juridische aandachtspunten is communicatie een belangrijke randvoorwaarde voor succesvolle implementatie. Hoewel het draagvlak voor standaardisatie breed is, verschillen partijen in hun opvatting over de gewenste mate van standaardisatie. Een zorgvuldig ingerichte communicatieaanpak is nodig om dit proces in goede banen te leiden. Bovendien heeft de invoering van een gestandaardiseerde productstructuur concrete gevolgen voor de uitvoeringspraktijk van gemeenten. Dit betreft onder andere aanpassingen in administratieve processen, contractering en inkoop, en de inrichting van informatiesystemen en het berichtenverkeer (zoals iWmo). Dit vraagt om een realistische planning, voldoende capaciteit en duidelijke ondersteuning voor gemeenten in het implementatieproces.

9.5. Tot slot, de verbouwing van het Wmo-huis

Deze verkenning laat zien dat standaardisatie binnen de Wmo 2015 mogelijk is, maar dat de mate en vorm waarin dit gebeurt bestuurlijke keuzes vergt. In termen van het Wmo-huis gaat het om de vraag hoe uniform het bouwwerk moet worden: volstaat een gezamenlijke plattegrond van de kamers (de productstructuur), of is het nodig om daarnaast de toepassing te uniformeren? Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen de indeling van het huis (productstructuur), het gebruik van de kamers (toepassing van producten) en de

inrichting (lokale invulling). In de praktijk betekent dit: beperken we standaardisatie tot de beschrijving van ondersteuning of richten we ook bepaalde uitvoeringsafspraken en informatieprocessen gezamenlijk in? Welke keuze ook wordt gemaakt, helderheid over de reikwijdte, een gefaseerde invoering, stevig beheer en een zorgvuldige implementatie zijn bepalende voorwaarden voor succes.

Standaardisatie is daarbij geen doel op zichzelf, maar een middel om het Wmo-stelsel toekomstbestendig, uitvoerbaar en begrijpelijk te houden. De vraag is niet óf er samenhang nodig is, maar hoe ver die samenhang reikt, en op welke onderdelen uniformiteit daadwerkelijk waarde toevoegt. Een te gedetailleerde verbouwing van het Wmo-huis kan de flexibiliteit van gemeenten beperken; te weinig samenhang kan leiden tot blijvende versnippering en hoge administratieve lasten. De uitdaging is om een gezamenlijke structuur te bouwen die stevig genoeg is om duidelijkheid en efficiëntie te bieden, en tegelijk open genoeg blijft om lokale variatie en maatwerk te ondersteunen.

Daarmee vormt deze verkenning geen blauwdruk voor één definitief huis, maar een richtinggevend ontwerp: een basis waarop gemeenten, aanbieders en rijksoverheid samen kunnen bepalen welke verbouwingen noodzakelijk zijn, welke optioneel zijn en welke beter lokaal kunnen worden vormgegeven. Alleen door deze keuzes expliciet te maken, kan het Wmo-huis uitgroeien tot een samenhangend, logisch en leefbaar geheel voor iedereen die erin moet wonen en werken.

Bijlagen

I. Samenstelling van de gremia

Kernteam

De verkenning is uitgevoerd met een kernteam en begeleidingsgroep bestaande uit vertegenwoordigers van gemeenten, aanbieders en landelijke partijen. De samenstelling van deze gremia is gedurende het traject gelijk gebleven, maar de mate en intensiteit van deelname verschilde per fase van de verkenning. Ontwerpkeuzes zijn besproken in het kernteam en waar nodig aanvullend getoetst in bredere consultatiemomenten, zodat verschillende perspectieven zijn meegenomen in de uitwerking.

- 1 Ellen Liefwaard (gemeente Twenterand)
- 2 Karin Kinds (Cosis)
- 3 Kristel Kool (Tzorg)
- 4 Leo Vooijs ('s Heeren Loo)
- 5 Mariët van der Zande ('s Heeren Loo)
- 6 Mariken Spaan (Thuiszorg Groot Gelre)
- 7 Marco Kranenburg (Rogplus)
- 8 Michou Benoist (Nictiz)
- 9 Renate van Huizen (VGN)
- 10 Roel Rijskamp (Cosis)
- 11 Sanne Meeuwssen (Tzorg)

Begeleidingsgroep

- 1 Aart-Jan Dingemanse (Valente)
- 2 Andries Daudey (VWS)
- 3 Anita Kamies (Zorginstituut Nederland)
- 4 Astrid Bakker (VWS)
- 5 Brenda de Zeeuw (VNG)
- 6 Evert Dekkers (Ketenbureau i-sociaal domein)
- 7 Lenard Markus (Actiz)
- 8 Maartje van der Rijt (VGN)
- 9 Michèle Giezenberg (VWS)
- 10 Michou Benoist (Nictiz)

Referentiegroep

Er is één referentiesessie georganiseerd (19 januari 2026). Daarbij waren 43 aanwezigen. Er is een digitale peiling gehouden tijdens de sessie om een beeld te krijgen van de achtergrond en expertise van de aanwezigen.

Type organisatie waarvoor deelnemers van de referentiegroep werken:

1. Maatschappelijke organisatie (37%, 16 deelnemers)
2. Gemeente (33%, 14 deelnemers)
3. Anders (12%, 5 deelnemers)
4. Rijksoverheid (7%, 3 deelnemers)
5. Regio/inkooporganisatie (7%, 3 deelnemers)
6. Kennispartner (5%, 2 deelnemers)
7. Branchevereniging/koepelorganisatie (0%)
8. Belangenvertegenwoordiging (0%)

Functietype van de deelnemers van de referentiegroep:

1. Beleidsadviseur (27%, 10 deelnemers)
2. Contractmanager (27%, 10 deelnemers)
3. Financieel adviseur/ controller (11%, 4 deelnemers)
4. Anders (11%, 4 deelnemers) (o.a. IT-architect en kwaliteitsadviseur)
5. Kennispartner/ adviseur (8%, 3 deelnemers)
6. Inkoper (5%, 2 deelnemers)
7. Manager/ leidinggevende (5%, 2 deelnemers)
8. Bestuurder/ directeur (3%, 1 deelnemer)
9. Toegangmedewerker (3%, 1 deelnemer)

II. Opbrengsten uit de referentiesessies

Tijdens de referentiesessie is gebruikgemaakt van het platform Padlet. Op dit platform stonden vragen geformuleerd en konden deelnemers bij elke vraag hun reactie achterlaten. Onderstaand overzicht bevat alle reacties op de gestelde vragen.

Vraag	Opmerking deelnemers
1. Hoe kijken jullie aan tegen de randvoorwaarden van standaardisatie?	Ik kijk hierna als meer noodzakelijk die duidelijkheid en n gelijkwaardigheid bieden. Maar wel moet er ruimte blijven zodat de professioneel kan blijven handelen en kan blijven aansluiten bij de bedoeling
	We herkennen deze sheets betreffend de randvoorwaarden en standaardisatie. We zien geen zaken waar we op voorhand op tegen zijn.
	Parnassia groep ervaart dit als positief. Graag aandacht voor, dat niet alle diensten onder 1 productomschrijving kunnen vallen. Graag rekening houden met het netwerkmodel overstijgende domeinen. Het zou mooi zijn wanneer dit samenvalt.
	GGZ Breburg ziet het voorstel zeer positief en we zijn erg benieuwd naar de verdere uitwerking hiervan. Wat belangrijk is om verder te nuanceren zijn de deelonderwerpen met betrekking tot bestuurlijke afspraken en beleidsruimte. Waar we in de praktijk tegenaan lopen is dat er grote hoeveelheden aan data worden opgevraagd, aan beide kanten levert dit administratieve druk op en mogelijk is dit in strijd met de AVG. Wat betreft beleidsruimte, zoals al aangegeven zullen er zaken opgelegd worden en tegelijk dient maatwerk mogelijk te blijven. Zorg dat dit in zeker zin wordt afgebakend, om te voorkomen dat aanbieders alsnog voor elke gemeente aan andere vereisten dient te voldoen.
	Gemeente Capelle aan den IJssel: Eenheid van taal is werkbaar. Scheiding tussen productstructuur en informatievoorziening: - Gemeenten hebben hun producten ontwikkeld vanuit bestaand lokaal beleid, lokale keuzes en specifieke maatschappelijke opgaven. Onze gemeentelijke Wmo producten sluiten aan bij de lokale context en kunnen niet zonder meer landelijk worden vastgelegd. Zoals het nu beschreven staat "landelijke afspraken over productdefinities" lijkt dit in de weg te staan. Hoe gemeenten beleidsruimte in uitvoering en maatwerk blijft behouden is niet duidelijk. Indien wenselijk willen wij hier over in gesprek. - Informatievoorziening: "bijv iWmo standaard" . Het is geen bijvoorbeeld, maar de iWmo standaarden moeten de basis zijn.
2. Wat moet minimaal gestandaardiseerd worden om uitvoerbaarheid en lastenreductie te realiseren?	Verantwoording, kwaliteitskader, inhoud van producten.
	Ik denk dat de hoofdlijnen in het proces voor iedereen het zelfde moet zijn melding-onderzoek-besluit-uitvoering-evaluatie. Dus het werkproces rollen en mandaten registratie en de wijze waarop va standaarden mag worden afgeweken
	De produktbeschrijvingen, het kwaliteitskader en de tarieven van de produkten.
	Standaardisatie inkoopdocument Product en dienstenomschrijvingen. Nu veel verschillen en eigen productcodes.

Vraag	Opmerking deelnemers
	Duidelijkheid in de productbeschrijving, globaal zodat maatwerk mogelijk blijft maar wel duidelijk. Met daarbij de financiering die aan de specifieke producten hangt. Dit in samenhang met de kwaliteitseisen. Met name data en formulieren ten behoeve van de informatievoorziening en (financiële) verantwoording. Aanvullend zijn gestandaardiseerde productomschrijving en productcodes erg wenselijk!
3. Waar moet ruimte blijven voor lokale beleidsruimte?	Ik denk bij inhoudelijke beleidskeuzes, samenwerkingen met lokale partners In de individuele situaties. Bij hoge uitzondering als dat mogelijk is om te voorkomen dat het effect van de standaardisatie minimaal is. Structuur op hoofdgroepen is begrijpelijk maar de nadere uitwerking moet behouden blijven om de couleur locale te bewaren. Productenboek inclusief kwaliteitscriteria moet voorbehouden blijven bij de gemeente.
4. In hoeverre sluit de voorgestelde categorisering aan bij wat in de praktijk nodig is?	Deze sluiten aan. Wel een vraag waarom de hulpmiddelen en de trapliften hier niet in worden meegenomen. Wel herkenbaar alleen bepaalde diensten komen niet voor. We missen individuele dagbesteding. Bij beschermd wonen missen we ook individueel beschermd wonen, ook wel beschermd wonen extramuraal of in de wijk genoemd. Erg fijn om te zien dat dagbesteding bij vervoer wordt meegenomen. We willen graag aanmoedigen om dit zo te houden. Wel nog goed om bij vervoer aanvullend rolstoelvervoer toe te voegen. Verder zijn we erg positief over de categorisering!
5. Zijn de gebruikte termen en definities herkenbaar en eenduidig?	Ik zou willen adviseren om ook zoveel mogelijk aan te sluiten bij Wlz-terminologie. Daar zijn begrippen als individuele begeleiding, HHO, Dagbesteding en vervoer ook gangbaar. Ja ik denk dat ze herkenbaar zijn en eenduidig even reagerend op Linda. Juist niet aansluiten bij de WLZ terminologie. WMO vraagt echt iets anders van zowel de cliënt als van de begeleiding Voorkeur is aansluiting met de WLZ om zo eenduidig in de organisatie te kunnen uitleggen en communiceren. Zijn wel herkenbaar. De vraag is of het wenselijk is om bij de huishoudelijke hulp weer 4 uitsplitsingen te hebben. We lopen nu in de praktijk met 1 product niet aan tegen problemen. Wij sluiten aan bij de opmerking van Debora. Wmo vraagt om een andere invulling. Termen en definities zijn herkenbaar, ook in de WLZ, alleen de invulling van de definitie is anders bij WMO.

Vraag	Opmerking deelnemers
	Ook vanuit ons het advies om terminologie aan te laten sluiten bij Wlz, zo krijg je de minste verwarring en meeste eenduidigheid. Verschil van wmo en wlz gaat veel meer over de grootte en snelheid waarin je bepaalde stappen zet of doelen kunt bereiken. Het daadwerkelijke doel en methodiek wat je wilt bereiken (bijv. stap zetten op de participatieladder) is hetzelfde. Verder zijn de termen en definities herkenbaar.
6. Welke producten mis je nog, kijkend vanuit jouw praktijk of perspectief?	Wat gebeurt er met PGB
	Hulpmiddelen en trapliften
	Individuele dagbesteding, Individueel beschermd wonen/beschermd wonen extramuraal/beschermd wonen in de wijk genoemd, rolstoelvervoer en time-out voor verblijf/beschermd wonen (bijv. als client tijdelijk overgeplaatst dient te worden naar andere organisatie / extramurale locatie).
7. Wat onderscheidt begeleiding en dagbesteding van elkaar? Is het nodig dat deze onderscheiden worden en waarom?	Ik denk dat het zich onderscheid in doel, setting en vorm. Maar inhoudelijk hoeft dit niet scherp te zijn. Kan volgens mij gewoon integraal zijn en kun je het ook combineren
	Ja begeleiding is vaak individueel, dagbesteding is vaak in een groep.
	Het onderscheid is de inhoud, de duur en het doel.
	Ja, onderscheid is wel nodig. Doelen zijn anders en de plek oom. Begeleiding is over het algemeen individueel en dagbesteding in een groep.
	Zeker nodig om te onderscheiden. Dagbesteding is heel wat anders dan begeleiding. Juist goed om ook begeleiding groep toe te voegen. Dit is per definitie een ander product dan dagbesteding groep. Bij dagbesteding is een invulling voor de dag waarbij je langere tijd op een plek je dag besteed. Bij begeleiding groep werk je aan een specifiek gezamenlijk doel voor bijvoorbeeld 1 of anderhalf uur waarbij de voorkeur heeft voor groep en niet individueel omdat het bijvoorbeeld gaat om sociaal netwerk uitbreiden. Dit hoeft niet altijd op dagbesteding maar heb je wel begeleiding nodig om de groep te ondersteunen.
	Ja, soms het individueel en soms in een groep. Dit raakt onze registratie en verslaglegging individueel of groep. Gevolg voor het declaratieproces.
8. Hoe sluit deze structuur aan bij jullie registratie en verslaglegging? (wat maakt aansluiting makkelijk/moeilijk?)	Graag een verduidelijking van de vraag.
	Het maakt het meer eenduidig en de registratie overzichtelijk en controleerbaar. Verslaglegging is sneller en makkelijker overdraagbaar. Helpt bij financiële verantwoording. Maar de begeleiding en dagbesteding lopen door elkaar dit kan discussie geven. En het geeft beperkte ruimte voor individuele vragen kan wel eens meer tijd gaan kosten aan registratie
	De voorgestelde structuur biedt meer nuances dan de huidige gebruikte structuren (denk bijv aan onderscheid tussen groeps- en individuele begeleiding), dat is erg prettig. Wat betreft verslaglegging kan er een extra verbetering worden gemaakt door ook op de aanlevering van data aan bijvoorbeeld gemeente standaardisatie toe te passen zodat ook daar de administratieve regeldruk afneemt.

Vraag	Opmerking deelnemers
9. Welke belemmeringen zie je bij het implementeren van deze standaard in jouw organisatie of regio?	Onze contracten lopen lang. Dus het duurt even voordat het kan worden geïmplementeerd.
	Knelpunten in systemen en inrichting.
	Het aansluiten van de systemen maar dat zal eenmalig zijn
	Er is te veel ruimte voor maatwerk waardoor processen op voorhand vaak niet duidelijk zijn uitgedacht. Dit zorgt voor onduidelijkheid. Verder zien we knelpunten in de inrichting van het systeem, omdat je wettelijke vereisten niet in kunt bouwen in je EPD wat bij andere financieringsstromen wel kan.
10. Wat zou helpen om de overgang naar deze productstructuur werkbaar te maken in jouw praktijk?	Ver van te voren voorbereiden zodat je de afdelingen kunt voorbereiden en iedereen kan werken met deze standaardisatie
	Dat het verplicht wordt.
	Goede voorbereiding zorgt voor een goede en gedegen uitleg. Communicatie is dus belangrijk. Dat het door de VNG in een ALV verplicht wordt gesteld.
	Dat het verplicht wordt gesteld, anders blijf je in verschillende regio's met verschillende vormen werken.
11. Hoe specifiek moet de vorm van dienstverlening worden gestandaardiseerd (individueel/groep, locatie)?	Afspraken maken met EPD leveranciers en de productstructuur verplicht stellen.
	Voor ons wel specifiek om nog steeds ruis te voorkomen.
	Voor mij niet nodig maar ik denk wel dat er voor de cliënt een bepaalde motivatie achter zit wanneer de hulpvraag expliciet wordt geformuleerd
	Niet te specifiek, omdat je dan toch weer uitkomt op toch heel veel versnippering in codes, want de hulpvrager past niet in het specifieke hokje.
12. Is het voldoende om groepsgrootte te typeren als klein – middel – groot of is nadere specificatie nodig?	Zo specifiek mogelijk. Een duidelijke omschrijving voor alle ketenpartners en cliënten. Wel ruimte voor innovatie.
	In ieder geval de meest voorkomende vormen gespecificeerd, idealiter zo specifiek mogelijk.
	Klein, middel groot kan per doelgroep verschillen (bijv. afh. van wat de doelgroep aankan). Dagbesteding voor NAH kan een andere groepsgrootte hanteren (incl. wat maximaal werkbaar is) dan voor VG
	Ja ik denk in een aantal gevallen zeker en wat Linda aangeeft ook de groepsgrootte heeft hier mee te maken
	Nee specifiek op aantal.
	Ik zou dit ook specifieker benoemen, want wat de ene klein vind, vind de ander groot. Mogelijk wel met breedtes bijvoorbeeld klein tussen 2 en 6 en middel tussen 7 en 15 (is een voorbeeld niet doordachte aantallen) dus niet te specifiek maar ook niet te vaag.

Vraag	Opmerking deelnemers
	Ja dit heeft nadere specificatie nodig, anders ontstaan discussies over hoeveel personen verstaan we onder klein, etc.? Verder goed om mee te nemen hoeveel begeleiders per aantal cliënten nodig is om groepsdefinitie te specificeren. Dit is puur een hypothetisch voorbeeld: kleine groep is 2 begeleiders, voor 6 cliënten. Middel is 3 begeleiders en 9 cliënten.
13. Is er bij beschermd wonen en opvang ook onderscheid in groepsgroottes?	Nre, pandgrootte is leidend
	nee, m.i. voornamelijk afhankelijk van wat voor panden voor deze doelgroep beschikbaar zijn. Soms zijn dat geclusterde individuele woningen, soms instellings-eigendom-panden, soms panden van een woningcorporatie.
	Nee wat voor ons betreft niet
	Nee
	Ja er is verschil in groepsgroottes. Het zou fijn als tarieven niet berekend worden op een standaard groepsgrootte, maar dat de tarieven onafhankelijk van de grootte worden berekend. Ook omdat, wat als werd aangegeven, het afhankelijk is van het pand waar je in zit hoe je met de tarieven uit komt.
14. Welke minimale kwaliteitsaspecten horen in de standaardisatie thuis?	Ik denk privacy veiligheid en meldcodes klachten en de naleving van de WMO regels
	Zie hierboven. Met toevoeging: bepalen inzet personeel ivm kostprijs
	Hier sluiten we ons bij aan.
15. Hoe voorkomen we dat kwaliteitsafspraken leiden tot nieuwe productvarianten of extra administratie?	Wanneer kwaliteitsafspraken gelijk zijn voor gemeenten hoef je deze niet op verschillende manieren te borgen in je organisatie.
	Gelijke kwaliteitseisen maakt het makkelijker en overzichtelijker
	Door daar geen ruimte voor te geven.
	De productvarianten zijn vastgesteld in deze standaardisatie, en daaraan vast hangen de kwaliteitsafspraken. Dan creëer je geen ruimte.
	We sluiten ons aan bij Hilde en Annet. Inderdaad geen ruimte voor geven.
16. Wat zijn must-haves om standaardisatie werkbaar en herkenbaar te maken?	Heldere kaders met afwijkingsruimte voor de menselijke maat. Mandaat en eenduidige rollen. En een gedeelde focus op de bedoeling
	Mooi omschreven Deborah!
	Wij sluiten aan bij het antwoord van Deborah. Ook moet het binnen de wettelijke= en juridische kaders vallen. Of landelijke spelregels binnen de Wmo.

Vraag	Opmerking deelnemers
	Wij sluiten ons ook aan bij Deborah, had het zelf niet beter kunnen verwoorden :)
17. Welke aanpassingen of verbeteringen zouden jullie adviseren?	Ik vroeg mij af of er al eens was gekeken naar een standaardisatie van de WMO in een block Chain constructie. Ik heb daar wel ideeën over 1 lijst met dezelfde product coderingen en categorieën. Het opvolgen van de I-standaarden - berichtenverkeer door alle partijen. Meer standaardisatie in de regieberichten die gelden voor zowel Wmo en Jeugd. Wij gaan hierdoor minder administratieve lasten ervaren. Denk aanbieders die zowel Jeugd, wmo, wlz, Zvw zorg bieden. Als afsluiter; houd het vooral zo simpel en overzichtelijk als mogelijk. En probeer bij de zaken die al aangekaart zijn de kaders te standaardiseren.
18. Welke vragen leven er nog bij jou na deze sessie?	Niet zo heel veel ik denk dat we moeten uitkijken dat het juist niet ingewikkelder wordt en de menselijke maat niet uit het ook verliezen. Maar ook meer uit vertrouwen werken De tijd om goed te reageren is te kort en was door andere afspraken niet meer in te passen. Hierdoor hebben wij maar om 2 vragen kunnen reageren, terwijl wij nog wel meer reactie willen geven. Op welke manier is dit mogelijk? Graag uw reactie naar zodat wij nog inhoudelijk kunnen reageren omdat wij nog veel bedenkingen / grote impact hebben bij de gepresenteerde informatie . Zeker omdat wij nog weinig gemeenten zien die gereageerd hebben op de vragen.

III. Advies Nictiz

Eenheid van taal in Wmo- productcodes

Een verkenning op de herziening van Wmo-productcode hulpmiddelen en de ontwikkeling Wmo-productcode diensten

Versie 1.0 | 4 februari 2026

Samenvatting

In de periode van oktober tot en met januari nam Nictiz deel aan twee processen die parallel aan elkaar liepen: In opdracht van het ministerie van VWS nam Nictiz zitting in de klankbordgroep ‘Herijking Wmo-productcode hulpmiddelen’ onder leiding van Significant Public, en de kerngroep ‘Verkenning Wmo-productcode diensten’ onder leiding van & Van de Laar.

In dit document geven wij een overzicht van de inzichten en adviezen die wij kunnen geven op basis van deze sessies. Omdat de adviezen grotendeels overlappen hebben wij ervoor gekozen het advies te bundelen. Beide adviesgroepen hadden een zeer strakke planning met korte doorlooptijd. Omwille van de beperkte tijd is dit advies een eerste grove verkenning. In deze fase waren collega’s van de afdeling Strategie en Advies en het Terminologie Centrum betrokken.

Onze belangrijkste aanbevelingen:

- Maak de doelformulering van de code zo eenduidig mogelijk
- Richt de productcode op kenmerken van hulpmiddelen/diensten. Zorg ervoor dat bijvoorbeeld eventuele financiële informatie zoals het geldende btw-tarief op een andere manier naast de productcode gekoppeld kan worden zodat een wijziging in btw-tarief niet leidt tot benodigde nieuwe gecombineerde codes. Zorg ervoor dat de betekenis van mogelijke kenmerken en de invulling ervan gedefinieerd is.
- Sluit voor de gebruikte terminologie waar mogelijk aan bij SNOMED i.v.m. eenheid van taal.
- Zorg ervoor dat gebruikers zich kunnen herkennen in de benamingen van de gebruikte productcodes en overbrug verschillen door in de beschrijvingen aandacht te hebben voor mogelijke synoniemen.
- Maak bij vervolgstappen gebruik van een informatiemodel, zoals zorginformatiebouwstenen, waarmee alle gewenste kenmerken van het hulpmiddel en de gebruiker van het hulpmiddel op een gestructureerde wijze kunnen worden vastgelegd en eenduidige gegevensuitwisseling en hergebruik van data bevorderd worden. Neem hierbij ook gebruik van of eventuele uitbreiding van de bestaande iWmo-standaard mee.
- Pak de herijking van de Wmo-productcodelijst hulpmiddelen en de ontwikkeling van de Wmo-productcodelijst diensten gelijktijdig en volgens een gezamenlijk proces op.
- Organiseer het beheer van deze productcodelijsten.

1 Nictiz en het sociaal domein

Nictiz ontwikkelt en beheert standaarden die digitale informatievoorziening mogelijk maken en die ervoor zorgen dat je gezondheidsinformatie eenduidig kunt vastleggen en uitwisselen, zoals informatiestandaarden, zorginformatiebouwstenen en de Nederlandse versie van SNOMED CT. Daarnaast adviseren we en delen we kennis over digitale informatievoorziening in de zorg. Daarbij kijken we niet alleen naar Nederland, maar ook naar wat er internationaal gebeurt en spelen we in op actuele wetgeving, zoals bijvoorbeeld Wegiz, EHDS en AI Act.

Nictiz richt zich oorspronkelijk alleen op de zorg. Vanwege het belang van informatie en technische aansluiting tussen zorg en sociaal domein, zoals geformuleerd in de EHDS en het AZWA verkent Nictiz op dit moment welke rol zij mogelijk zou kunnen spelen om dit te ondersteunen vanuit onze kennis in het zorgveld.

Op uitnodiging van het ministerie van VWS is Nictiz betrokken bij zowel het traject 'herijking Wmo-productodellijst hulpmiddelen' als de verkenning van de nog te ontwikkelen Wmo-productodellijst diensten. De bestaande productodellijst Wmo-hulpmiddelen is onderdeel van de iWmo-standaard, in beheer van Zorginstituut Nederland.

2 Eenheid van taal

Het ministerie van VWS heeft aangegeven dat voor zowel diensten als hulpmiddelen eenheid van taal wenselijk is. Eenheid van taal houdt in dat de betekenis van gebruikte concepten helder is en dat gebruik wordt gemaakt van een gezamenlijk "woordenboek." Hoe breder zo'n gedeeld woordenboek wordt gebruikt, hoe meer gegevens eenduidig kunnen worden uitgewisseld in verschillende contexten of domeinen en gegevens voor verschillende doeleinden kunnen worden hergebruikt.

Eenheid van taal betekent overigens niet dat iedereen per se dezelfde woorden moet gebruiken: er kunnen ook synoniemen bestaan, zolang deze zijn vastgelegd en het voor gebruikers helder is dat deze verschillende termen dezelfde betekenis delen. Het is belangrijk dat de gebruikers zich kunnen herkennen in de gebruikte woorden en deze aansluit op de praktijk.

3. Standaardisatie

Het gebruik van verschillende productcodes en productodellijsten tussen gemeenten en leveranciers heeft geleid tot een veelheid van codes. De hieruit resulterende hoge administratielast heeft geleid tot dit voorstel voor een gestandaardiseerde landelijke productodellijst. De voorgestelde lijst is een verdere stap naar standaardisatie, maar leidt nog niet tot eenheid van taal in de brede zin van het woord.

In de functionele omschrijving is de betekenis vastgelegd die bij een productcode hoort. Deze beschrijvingen zijn echter niet eenduidig geformuleerd: de toelichting bestaat uit wisselende vrije tekst-zinnen. Daardoor is de betekenis niet makkelijk af te leiden voor een gebruiker. In een vervolgstap zou het meer gestructureerd weergeven van de codes het geheel al overzichtelijker maken. Daarbij moeten gebruikte concepten gedefinieerd en vastgelegd worden. Wanneer de gehanteerde definities en termen uit een breder gedeeld terminologiestelsel afkomstig zijn ontstaat eenheid van taal.

Voor zowel diensten als hulpmiddelen is het belangrijk dat alle gebruikers van de code zich kunnen herkennen in de gebruikte termen en definities. Voor beide trajecten is het belangrijk om consciëntieus te zijn over de categorisering van termen en consensus te vinden tussen alle betrokken partijen.

In het voorliggende voorstel voor de nieuwe productcodelijst Wmo-hulpmiddelen is per product een link naar de corresponderende ISO-9999-code opgenomen. De ISO 9999 is een internationale classificatie van hulpmiddelen. Deze is goed te gebruiken voor het samennemen van bepaalde categorieën hulpmiddelen. Voor fijnmaziger onderscheid is een classificatie over het algemeen te grof om alle onderlinge verschillen goed mee weer te geven. Daarvoor kan een uitgebreider terminologiestelsel worden gebruikt, zoals SNOMED CT.

3.1 Classificatie of terminologie: ISO 9999 en SNOMED CT

De ISO 9999 is een classificatie: een hiërarchische ordening van concepten, waarbij er in één categorie ook meerdere concepten samengenomen kunnen worden. Kenmerkend voor een classificatie is dat er vaak ook restcategorieën "overig" zijn, die alleen betekenis hebben binnen de betreffende classificatie aangezien deze alleen af te leiden is uit de informatie die in andere beschikbare codes aanwezig is. Dit betekent dat deze informatie niet uitwisselbaar is naar andere stelsels omdat de code 'overig' geen betekenis kent in een ander stelsel. Dit heeft consequenties voor eventuele domein overstijgende gegevensuitwisseling.

Een terminologiestelsel als SNOMED CT is fijnmaziger dan een classificatie en kent ook een hiërarchische structuur; concepten gaan van algemeen naar steeds specifieker. In plaats van één categorie "myocardinfarct" kunnen er wel 25 of 100 specifieke varianten van een myocardinfarct worden beschreven. Naast de hiërarchische relaties zijn er daarnaast ook nog andere betekenisrelaties zoals een relatie naar een ziekteverwerker, naar de locatie waar iets plaatsvindt, naar de lichaamsstructuur, naar de morfologische afwijking die betrokken is, enz. Deze relaties geven de betekenis van een concept weer.

Aangezien in een classificatie vaak bredere groepen concepten worden samengenomen, is vanuit SNOMED af te leiden naar een bijbehorende ISO-code. Omgekeerd is dit lastiger omdat één ISO-code meerdere SNOMED-codes kan omvatten. Daarnaast bevat een classificatie vaak restcategorieën voor "overige". Dit zijn de concepten die niet vallen onder één van de andere beschikbare categorieën. De waarde uit de productcodelijst kan in dat geval niet uit SNOMED komen. Dit zal bijvoorbeeld geformuleerd worden als: '...OTHER'/'...overig'.

3.2 SNOMED-besluit

Met het SNOMED-besluit is het internationale terminologiestelsel SNOMED CT aangewezen als centraal terminologiestelsel voor het vastleggen van gezondheidsgegevens in het primaire zorgproces. Daarmee zal SNOMED op steeds meer plekken en voor steeds meer onderdelen van het zorgproces worden gebruikt. Binnen het zorgdomein leidt gebruik van SNOMED tot eenheid van taal. Dit creëert mogelijkheden voor eenmalig vastleggen en meervoudig gebruik. Aansluiting bij SNOMED vergroot de eenheid van taal richting andere plaatsen in het zorgproces en ook voor de toekomst mogelijk andere zorgsectoren en het sociaal domein.

SNOMED is gebaseerd op de biomedische wereld maar is ook voor het sociale domein van waarde. Ook binnen de internationale SNOMED-gemeenschap staat het sociaal domein op de kaart voor uitbreiding van SNOMED.

Er zijn nu zes zorgsectoren die plannen maken tot de implementatie van SNOMED. Daarbij wordt in eerste instantie gekeken naar het vastleggen van diagnoses/ problemen en verrichtingen/behandelingen. Hulpmiddelen of diensten gefinancierd vanuit de Wmo vallen nog niet onder de geprioriteerde gebieden van SNOMED, maar richting de toekomst is het zeker goed om op meer terreinen naar SNOMED te kijken voor gestructureerde vastlegging.

Een mogelijkheid is om nu alvast te zoeken naar een link tussen de gebruikte concepten voor Wmo-producten/hulpmiddelen en overeenkomstige SNOMED- concepten. Een deel van de benodigde concepten zal al aanwezig zijn. Concepten die ontbreken, kunnen (onder voorwaarden) worden aangemaakt.

3.3 Wmo-productcodelijst hulpmiddelen en diensten en 'eenheid van taal'

Het gebruik van verschillende productcodes en productcodelijsten tussen gemeenten en leveranciers heeft geleid tot het voorstel voor een gestandaardiseerde landelijke productcodelijst om zo tot eenheid van taal te komen. De voorgestelde lijst is een verdere stap naar standaardisatie, maar leidt nog niet tot eenheid van taal in de brede zin van het woord.

In de functionele omschrijving is de betekenis vastgelegd die bij een productcode hoort. Deze beschrijvingen zijn echter niet eenduidig geformuleerd: De toelichting bestaat uit wisselende vrije tekst-zinnen. Daardoor is de betekenis niet makkelijk af te leiden voor een gebruiker. In een vervolgstap zou het meer gestructureerd weergeven van de codes het geheel al overzichtelijker maken. Voor zowel diensten als hulpmiddelen is het belangrijk dat alle gebruikers van de code zich kunnen herkennen in de gebruikte termen en definities. Voor beide trajecten, en vermoedelijk met name voor diensten is het belangrijk om consciëntieus te zijn over de categorisering van termen en consensus te vinden tussen alle betrokken partijen.

4 Bevindingen voorliggende Wmo-productcodelijsten

4.1 Wmo-productcodelijst hulpmiddelen

In oktober 2025 werd Nictiz meegenomen in de plannen van het ministerie van VWS om te kijken naar de voordelen van een hogere mate van standaardisatie in het sociaal domein. Ter verkenning werd Nictiz gevraagd mee te denken in het herijken van de Wmo-productcodelijst hulpmiddelen. Deze lijst werd in 2015 ontwikkeld.

Door de verschillende wensen van gemeenten en leveranciers zijn grote lokale verschillen ontstaan in codes. De verscheidenheid in codes zorgt voor een administratieve last. Doel van het herijken is om de veelheid van codes terug te dringen.

Het viel tijdens de bijeenkomsten op dat de verschillende partijen, verschillende doelen hebben voor de Wmo-productcodelijst hulpmiddelen:

Informatie over hulpmiddel

De codelijst geeft informatie over het hulpmiddel. De manier waarop deze hulpmiddelen precies zijn onderverdeeld en in welke onderscheidende categorieën ze zijn gegroepeerd heeft te maken met het aanbod en mogelijk de bijbehorende tarieven.

Financiële informatie

In de codelijst staan elementen met financiële informatie zoals het btw-tarief

Informatie over leveringsvorm

Ook informatie over de leveringsvorm was als element toegevoegd in de code.

De verschillende typen informatie ten behoeve van verschillende doelen, kunnen mogelijk problematisch zijn met het oog op 'eenheid van taal' ten behoeve van informatie-uitwisseling. In de begeleidingsgroep werd voorgesteld elementen toe te voegen rond leveringsvorm en btw-tarief. Hoewel dit natuurlijk belangrijke informatie is voor zowel gemeente als leverancier, zegt deze informatie niet direct iets over het hulpmiddel zelf.

De samenstelling van codes met verschillende functies gaat mogelijk ten koste van de flexibiliteit. Bij wijzigingen in de toekomst kan dit problemen geven. Om bij wijzigingen in de toekomst te voorkomen dat dit leidt tot nog weer nieuwe addenda aan codes of nieuwe codes, adviseren wij de code 'schoon' te houden en financiële of leveringsinformatie op een andere manier te koppelen, buiten de Wmo-productcodelijst hulpmiddelen.

Een mogelijke inspiratie is de G-standaard. Dit is een standaard die voor medicatie wordt gebruikt, en gestructureerd ruimte biedt aan elementen rond financiën of leveringsvorm. Mogelijk kan in een vervolgtraject worden gekeken of de manier waarop deze standaard financiële en leveringsinformatie heeft ingebouwd, wellicht vertaald kan worden naar de Wmo-productcodelijsten.

4.2 Wmo-productodelijst diensten

De Wmo-productodelijst diensten wordt op dit moment ontwikkeld binnen het traject dat parallel loopt aan dat van de herijking Wmo-productodelijst hulpmiddelen. In het voorstel zoals voorgelegd door de kerngroep leiden combinaties van kenmerken van codes tot afzonderlijke producten. De vraag is wat er gebeurt met de code wanneer net een andere combinatie van kenmerken van de dienst wenselijk is. Bijvoorbeeld wanneer één element aangepast is, toegevoegd is of juist weg is gelaten.

Het is waarschijnlijk dat hier in de praktijk aanpassingen gedaan gaan worden. Om uniformiteit in de code te bewaren en te voorkomen dat verschillende formuleringen en interpretaties ontstaan is het wenselijk om te kiezen voor een structuur die ruimte laat voor verschillende samenstellingen van elementen. Op die manier kunnen kenmerken geselecteerd worden en zou een Wmo-consulent op basis van die kenmerken tot een specifiek product moeten kunnen komen.

Hierbij geldt, net zoals voor de hulpmiddelen, dat de formulering aan moet sluiten op de praktijk. Onder de gebruikte termen moet door de verschillende stakeholders hetzelfde worden verstaan. Omdat de context sterk kan verschillen door bijvoorbeeld verschillen in de grootte van gemeentes, welzijnsorganisaties enzovoort, is het belangrijk deze verschillen goed in kaart te brengen en de definities en bijbehorende termen goed vast te leggen.

4.3 Raakvlakken en verschillen tussen Wmo-productodelijst hulpmiddelen en SNOMED

Een eerste quick-scan van SNOMED en de Wmo-productodelijst hulpmiddelen laat een aantal vergelijkbare concepten zien (**zie bijlage 1**). SNOMED bevat reeds vele concepten gericht op hulpmiddelen. Zo zijn er alleen al rondom rolstoelen ruim 130 concepten beschikbaar. Wanneer concepten ontbreken kunnen deze onder bepaalde voorwaarden door het Nederlandse Nationale Release Center voor SNOMED toegevoegd. Het Terminologiecentrum van Nictiz vervult in Nederland de rol van National Release Center.

Een belangrijk issue tussen SNOMED en de productodelijst hulpmiddelen is de categorie 'overige'. Zo kent de productodelijst hulpmiddelen bijvoorbeeld de concepten 'overige rolvoorzieningen', 'overige vervoersvoorzieningen' en 'overige woonvoorzieningen'. In SNOMED bestaan geen termen met "overige".

De inhoud van een code 'overig' is altijd alleen gerelateerd aan wat in die betreffende classificatie al aanwezig is in de andere codes: De inhoudelijke betekenis van "overig" is alleen af te leiden uit de informatie die in andere beschikbare codes aanwezig is. Dit betekent dat deze informatie niet uitwisselbaar is naar andere stelsels omdat de code 'overig' geen betekenis kent in een ander stelsel. Dit heeft consequenties voor eventuele domein overstijgende gegevensuitwisseling.

Een categorie "overige" is typisch voor classificaties. De waarde uit de productodelijst kan in dat geval niet uit SNOMED komen. Dit zal inderdaad geformuleerd moeten worden met een waarde als: '...OTHER' / '...overig'.

4.4 Raakvlakken tussen Wmo-productcodelijst hulpmiddelen en ISO9999

Naast gebruik van of koppeling met SNOMED-concepten, met het oog op de toekomst, is het mogelijk goed om gebruik te blijven maken van de ISO9999-classificatiecodes, aangezien dit een belangrijke internationale classificatie is voor hulpmiddelen. In een classificatie worden vaak bredere groepen concepten samengenomen. Vanuit SNOMED is af te leiden naar een bijbehorende ISO-code.

Omgekeerd is dit lastiger omdat één ISO-code meerdere SNOMED-codes kan omvatten. Daarnaast bevat een classificatie vaak restcategorieën voor "overige". Dit zijn de concepten die niet vallen onder één van de andere beschikbare categorieën. Het is ons niet bekend in hoeverre er plannen zijn voor een mapping tussen ISO9999-SNOMED.

4.5 De productcodelijst hulpmiddelen bekeken vanuit de principes van eenheid van taal

Wanneer de Wmo-productcodelijst hulpmiddelen zoals deze is voorgesteld breed gebruikt gaat worden binnen de verstrekking van Wmo-voorzieningen, zorgt dit voornamelijk voor een standaardisering van het proces voor Wmo-hulpmiddelenverstrekking door gemeenten. De codelijst an sich zorgt niet voor eenheid van taal omdat de codes los geen betekenis hebben (voorbeeld: 11X01).

De bijbehorende namen van de producten worden nu gestandaardiseerd maar er is geen duidelijke, en ook geen machine-leesbare betekenis. Daarnaast wordt er geen gebruik gemaakt van een breder gedeeld "woordenboek" zodat er geen semantische interoperabiliteit ontstaat richting andere domeinen of processen.

De productcodes voor hulpmiddelen worden gevormd door een combinatie van kenmerken die op dit moment wenselijk worden geacht om samen te voegen tot één te onderscheiden product. Andere dan genoemde combinaties van kenmerken kunnen niet in een code geplaatst worden, of zouden tot nieuwe codes leiden. Dit is niet wenselijk, omdat met de herijking juist wordt beoogd minder codes te gebruiken ten behoeve van de administratielast.

Een voorbeeld: er bestaat nu een code voor "Scootmobiel extra stabiliteit, eenvoudig, hoge actieradius" en één voor "Scootmobiel extra stabiliteit, complex, extra geveerd". Maar je zou je ook een scootmobiel met de combinatie van kenmerken kunnen voorstellen zoals een scootmobiel met extra vering en een hoge actieradius.

De benamingen van de producten vormen nu gedeeltelijk herkenbare concepten. Voor een ander deel zijn de codes echter combinaties van kenmerken die weergegeven worden in de naam: "rolstoel actief gebruik, eenvoudig, vouwframe." Dit zijn geen concepten die je terug zou vinden in een terminologiestelsel. Daarin zou het wel denkbaar zijn om bijvoorbeeld zoiets als "opvouwbaar rolstoel" te gebruiken.

4.6 Suggesties voor wijziging in benaming categorie en hoofdgroep

Rolvoorzieningen

De categorie 'rolvoorzieningen' zou vervangen kunnen worden door 'rolstoelen en accessoires' zodat het duidelijker is wat wordt bedoeld met deze categorie. Een rollator of scootmobiel zou namelijk ook een rolvoorzieningen kunnen zijn, maar deze vallen in een andere categorie.

Duwondersteuning

De hoofdgroep 11X20-29 'Duwondersteuning' geeft ook ruimte voor meerdere interpretaties. 'Duwondersteuning' veronderstelt alleen duwen door een begeleider, maar in deze hoofdgroep zit ook een voorziening voor de rolstoelgebruiker zelf. Een mogelijk alternatief zou kunnen zijn om deze te veranderen in de hoofdgroep "Duwondersteuning en rij-ondersteuning".

4.7 Suggestie voor meer gestructureerd weergeven

Hieronder geven wij een voorstel om de huidige functionele omschrijvingen van de hulpmiddelen duidelijker te formuleren, puur gebaseerd op basis van wat er nu aan inhoud ligt. De gegevens die er nu lagen, komen er dus in terug. Eerst een blik op de functionele omschrijvingen van producten zoals op dit moment voorgesteld:

11X01 Rolstoel kortdurend gebruik/lichtgewicht

Omschrijving functioneren	<u>Soort gebruik</u>: Bedoeld voor gebruikers zonder complexe zitproblematiek die voor het overbruggen van korte afstanden een rolstoel nodig hebben. Gebruik is kortdurend (<2 uur per dag) en met name gericht op transport. <u>Gebruiksomgeving</u>: Hoofdzakelijk buiten, incidenteel ook binnen. Gebruiker kan zelf rijden, maar wordt doorgaans geduwd. Het is mogelijk om beperkt zelfstandig ADL-activiteiten uit te voeren vanuit de voorziening.
Functionele eisen	<u>Zitten</u>: De zithouding is niet instelbaar (uitgezonderd voetplaten). <u>Voortbewegen</u>: Voornamelijk door middel van duwen door een derde, maar de mogelijkheid bestaat tot het zelfstandig rijden van kleine afstanden. <u>Meenemen</u>: De rolstoel is eenvoudig opvouwbaar, te verkleinen en licht van gewicht. Makkelijk mee te nemen in zowel personenauto als (rolstoel)taxi, conform VVR-norm. <u>Overige</u>: Tenminste geschikt voor een gebruikersgewicht van 125 kg. Transportgewicht zonder wielen, beensteunen en zitkussen is maximaal 11 kg. Duwhandvatten zijn in hoogte verstelbaar.
ISO9999-codering	12 22 03

Een mogelijk meer gestructureerde, overzichtelijker manier van formuleren zou de elementen op een andere manier samennemen. Het onderstaande voorstel is gebaseerd op de vraag hoe in de categorisering meer duidelijkheid zou kunnen worden verkregen. Het is een gedachte-oefening, dat wil zeggen dat niet alle onderdelen op deze manier in de code zouden moeten komen of dat dit de juiste manier is van weergeven van kenmerken.

Het is problematisch dat de tekst in wisselende volzinnen is geformuleerd en de betekenis van wat wordt omschreven niet is gedefinieerd.

- Wat wordt verstaan onder "*korte afstanden*"? Betekent dit binnenshuis van tafel naar bank, rondom het huis tot 10 meter, of tot 1 km?
- Wat betekent "*transport*"? Wordt hier bedoeld op het transport van de rolstoel zelf of het mobiliseren of vervoeren van de cliënt?
- Is de omschrijving "*gebruiker kan zelf rijden maar wordt doorgaans geduwd*" een kenmerk van een lichtgewicht rolstoel voor kortdurend gebruik? Welke code wordt gekozen voor een persoon die zich nooit laat duwen en zichzelf voortbeweegt?

Hieronder stellen wij een overzichtelijker alternatief voor. Ook bij deze oplossing is het van belang dat de inhoud van het genoemde goed gedefinieerd is. Zo moet bijvoorbeeld worden vastgelegd over welke afstand precies wordt gesproken wanneer er sprake is van "*korte afstanden*":

11X01 – Rolstoel kortdurend gebruik/lichtgewicht

Functioneren	<u>Soort gebruik</u> Zitproblematiek: niet complex Zelfstandigheid: gebruiker kan zelf rijden Zelfstandigheid: gebruiker wordt geduwd Gebruiksdoel: korte afstanden Gebruiksdoel: transport Gebruiksdoel: beperkt zelfstandig ADL-activiteiten uitvoeren Gebruiksduur: <2 uur per dag <u>Gebruiksomgeving:</u> Binnen/buiten: buiten frequentie: vaak Binnen/buiten: binnen frequentie: incidenteel
Functionele eisen	Zithouding: niet instelbaar Manier van voortbewegen: gebruiker zelf Manier van voortbewegen: geduwd Gebruiksgemak: opvouwbaar Gebruiksgemak: te verkleinen Gebruiksgemak: lichtgewicht Gebruiksgemak: meeneembaarheid goed Gebruiksgemak: duwhandvatten in hoogte verstelbaar Gewicht gebruiker: <125 kg Gewicht hulpmiddel: max 11 kg *Transportgewicht zonder wielen, beensteunen en zitkussen
ISO9999-codering	12 22 03

Hierbij wordt wel toegevoegd dat de elementen '*meeneembaarheid goed*' mogelijk beschouwd kan worden als overbodig, gezien de kenmerken 'opvouwbaar', 'te verkleinen' en 'lichtgewicht'. Daarnaast rijst de vraag of het element '*duwhandvatten in hoogte verstelbaar*' een essentieel kenmerk is voor dit type rolstoel. Mogelijk kan bij de definitie van categorieën ervoor worden gekozen dat uit de categorie rolstoel al herleidbaar is of handvatten in hoogte verstelbaar zijn.

Dit gezegd hebbende, is het belangrijk om bij het opstellen van categorieën domeinkennis te hebben over bijvoorbeeld specifieke rolstoelen én het gebruik ervan. Dit geldt uiteraard ook voor de categorisering van diensten.

Voor vervolgstappen adviseren wij dan ook domeinexperts mee te nemen in het proces: Wmo-consulenten van kleine en grote gemeenten, welzijnsorganisaties zijn, leveranciers én vertegenwoordiging van cliënten.

Omdat de (verdere) ontwikkeling van de Wmo-productodelijst diensten en hulpmiddelen parallel verloopt zouden wij ten slotte willen adviseren deze processen op inhoudelijk vlak wat betreft definities voor de praktijk aan te laten sluiten.

6 Aanbevelingen

Op basis van bovenstaande verkenning komen wij op de volgende aanbevelingen:

Doelformulering

Het is belangrijk om duidelijk voor ogen te hebben wat het doel is van de productcodelijsten. Op basis van de informatie in de adviesgroepen richten deze zich voor hulpmiddelen en diensten op drie doelen. Dit gaat gepaard met verschillende typen informatie, die ieder invloed hebben op de vorm van de code.

Zo dient de Wmo-productcode hulpmiddelen op dit moment;

- Ter ondersteuning van de consulent om tot de keuze voor een ondersteuning voor de cliënt moet komen (Procesondersteuning)
- Ter ondersteuning voor de leverancier die de dienst of hulpmiddel levert (Leveringsinformatie)
- Ter ondersteuning van financiële afhandeling en als sturingsinformatie ten behoeve van beleid (financiële informatie).

Flexibiliteit en structuur

Het is belangrijk in gedachten te houden wat de consequenties zijn wanneer één van deze elementen veranderen. Er waren vraagtekens bij de wens tot het opnemen van financiële informatie binnen de productcode voor (hulpmiddelen) en het combineren van elementen (diensten). Deze ontwerpkeuzes kunnen ten koste gaan van flexibiliteit.

Voor vervolgstappen is het wellicht interessant om te kijken naar de G-standaard voor geneesmiddelen en medische hulpmiddelen. Deze standaard biedt de mogelijkheid om ook bekostiging en leveringsvormen op een uniforme manier mee te nemen.

Zorg ervoor dat de te gebruiken productcodes werkbaar blijven door niet te veel combinaties van kenmerken samen te voegen tot één productcode. Een net andere samenstelling van kenmerken maakt de betreffende code dan niet passend. Dit leidt tot gebruik van de alternatieve code, wat uiteindelijk weer tot wildgroei leidt. Welke kenmerken zijn nu echt essentieel om te spreken over een aparte productcategorie? Voor de beschrijving van een productcategorie zou een duidelijkere structuur wenselijk zijn. Daarnaast zijn definities voor wat nu precies bedoeld wordt noodzakelijk.

Eenheid van taal: aansluiten bij SNOMED

Vanwege de ontwikkeling binnen het zorgdomein om steeds meer gegevens in het primaire proces vast te gaan leggen met concepten uit SNOMED CT (het SNOMED-besluit) is het zinvol om voor definiëring van kenmerken en voor de inhoud van waardenlijsten al aansluiting te zoeken met SNOMED, zodat semantische interoperabiliteit bereikt kan worden. Dit ondersteunt de aansluiting van zorg en sociaal domein. Bij de eerste verkenning bleek een overlap te bestaan tussen de Wmo-productcodelijst hulpmiddelen en SNOMED. SNOMED is niet statisch en kan

worden uitgebreid met concepten die nu nog ontbreken. Aansluiting bij SNOMED CT zorgt voor meer eenheid van taal en geeft daarnaast mogelijkheden voor een breder hergebruik van data. Naast SNOMED kan ook de ISO-9999-codering worden toegepast omdat dit een gangbare classificatie van hulpmiddelen is. Echter, alleen wanneer hier ook een toepassing voor bestaat.

Geef aandacht voor synoniemen zodat de taal aansluit bij de praktijk. Herkenning in de taal van de beschikbare codes kan ook het onterecht gebruik van de beschikbare "alternatieve code" mogelijk verminderen. De mogelijkheid voor het introduceren van een eigen "alternatieve code" maakt wildgroei in codes alsnog mogelijk. Ter illustratie: tijdens één van de bijeenkomsten van de klankbordgroep werd opgemerkt dat de categorie "*rolstoel passief gebruik*" gewoon een kantelrolstoel is. Als dat voor velen ook een herkenbare term is voor deze categorie, is het zinvol om dit te benoemen als alternatieve benaming in de beschrijving.

Voor de nog op te stellen Wmo-productcodelijst diensten ligt consensus in definities met name op het vlak van categorisering. Zo is het belangrijk om voor de (sub)categorieën 'vervoer' helder te maken in welke situatie en voor welke doelgroep de categorie van toepassing is.

Maak gebruik van een informatiemodel

Om gestructureerd en flexibel te werk te kunnen gaan, is het aan te raden om een informatiemodel te ontwikkelen waarin vastgelegd is welke kenmerken een gemeente minimaal wil kunnen vastleggen. Wanneer meer gegevens gewenst zijn zou ook ruimte kunnen worden gegeven voor het vastleggen van extra gegevens en het aangeven welke dat precies zijn. Zo ontstaat een gestructureerd sjabloon voor het vastleggen van gegevens rondom hulpmiddelen en diensten. Neem in deze verkenning ook het gebruik van of eventuele uitbreiding van de bestaande iWmo-standaard mee.

Daarnaast is het nuttig om in vervolgstappen te kijken naar de verschillende zorginformatiebouwstenen¹ die voor de zorg beschikbaar zijn en die in verschillende informatiestandaarden zouden kunnen worden toegepast.

Aansluiten op domein- en ervaringskennis

Voor eventuele vervolgstappen is het van belang om inzicht te hebben op de verschillende perspectieven van (ook kleine) gemeenten. Het is raadzaam ook het perspectief van verschillende typen welzijnsorganisaties en organisaties mee te nemen in de formulering en definities binnen de codes, en de categorisering van diensten. Naast de al betrokken organisatie VGN zou bijvoorbeeld MEE of Ieder(in) kunnen worden betrokken. Diensten en hulpmiddelen worden nu parallel ontwikkeld. Het is raadzaam om beide productlijsten samen te ontwikkelen om met beide productcodelijsten zo goed mogelijk aan te sluiten op de praktijk.

Beheer

Het is van belang om al tijdens verkenning en ontwikkeling te kijken naar de randvoorwaarden voor het beheer op de lange termijn. Welke partijen worden betrokken, en aan welke eisen moeten deze partijen voldoen?

¹ Voor een overzicht van de zorginformatiebouwstenen, zie: https://zibs.nl/wiki/zib_hoofdpagina

Planning

Bij vervolg in samenwerking of advies is het voor Nictiz belangrijk een goede inschatting te kunnen maken van de gewenste expertise en het aantal uren dat nodig is voor onderzoek en advies. De doorlooptijd die gehanteerd is voor deze verkennende fase was erg krap ingepland. Om te voorkomen dat dit ten koste gaat van de kwaliteit van advies is het belangrijk de planning voor vervolgstappen ruimer te nemen.

Bijlage 1

Vergelijking SNOMED en Wmo-productodelijst hulpmiddelen

Product uit WMO-productodelijst	Vergelijkbaar SNOMED-concept	SNOMED-ID	Opmerking
Handmatig bewogen rolstoel	Handbediende rolstoel (fysiek object)	228869008	
Elektrisch bewogen rolstoel	Gemotoriseerde rolstoel (fysiek object)	23366006	
Duwondersteuning	Elektrische hulpaandrijving voor rolstoel		Dit is bedoeld als losse accessoire
Handmatig bewogen rolstoel (Kind)	Handbediende rolstoel (fysiek object)	228869008	i.c.m. 1299103002 rolstoel voor kind (fysiek object)
Elektrisch bewogen rolstoel (Kind)	Gemotoriseerde rolstoel (fysiek object)	23366006	i.c.m. 1299103002 rolstoel voor kind (fysiek object)
Kussens en ortheses	Orthetisch hulpmiddel (fysiek object)	224898003	i.c.m. 466492009 rolstoelkussen (fysiek object) of andere kind concepten van algemene concept 706137007 kussen (fysiek object)
Sportvoorzieningen	Sportrolstoel (fysiek object)	705421003	
Scootmobiel	Scootmobiel (fysiek object)	705431005	
Aangepaste fiets	Aangepaste fiets (fysiek object)	705415002	
Aangepaste fiets (Kind)			
Handbike	Handbike (fysiek object)	155921000146101	
Duo fiets/tandem	Aangepaste voet aangedreven tandem met twee wielen (fysiek object)	464512005	
Duo fiets/tandem (Kind)			
Transportfiets / Rolstoelfiets			
Autostoeltje	Aangepast kinderzitje voor auto (fysiek object)	464916003	
Transferhulpmiddelen	Transferhulpmiddel en/of draaischijf (fysiek object)	705413009	
Douche- en toiletvoorzieningen	Toilethulpmiddel (fysiek object)	705333009	Douchehulpmiddelen ontbreekt (nog)
Douche- en toiletvoorzieningen (Kind)	Toilethulpmiddel (fysiek object)	705333009	Douchehulpmiddelen ontbreekt (nog)

Nictiz is de Nederlandse kennisorganisatie voor digitale informatievoorziening in de zorg. Nictiz ontwikkelt een visie op het zorginformatiestelsel en de architectuur die dat stelsel ondersteunt. We ontwikkelen en beheren standaarden die digitale informatievoorziening mogelijk maken en zorgen ervoor dat zorginformatie eenduidig kan worden vastgelegd en uitgewisseld. Daarnaast adviseren we en delen we kennis over digitale informatievoorziening in de zorg. Daarbij kijken we niet alleen naar Nederland, maar ook naar wat er internationaal gebeurt.

Nictiz | Postbus 19121 | 2500 CC Den Haag | Oude Middenweg 55 | 2491 AC Den Haag
070 - 317 34 50 | www.nictiz.nl

<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

& Van de Laar. Organisatieadviesbureau met denkers én doeners voor de publieke sector.

Resultaatgericht, betrokken en met energie. Zo maken wij impact op maatschappelijke opgaven en bestuurlijke ambities. Zo brengen wij beweging in organisaties. Zo dragen wij bij aan een weerbare en wendbare publieke sector. Wij helpen bij het ontwikkelen van organisaties en organisatieonderdelen. Door het ontwerpen van passende organisatiestructuren en sturingsconcepten. En door het versterken van leiderschap en het werken aan gewenst gedrag. Wij helpen bij het verkennen van toekomstscenario's voor publieke organisaties. En begeleiden de processen om deze organisaties te vitaliseren en om samenwerking of fusie tot stand te brengen. Wij doen kwalitatief en kwantitatief onderzoek naar de effecten van beleid en naar de sterke en verbeterpunten in organisaties en samenwerkingsverbanden.

In onze analyses zijn we scherp. In onze advisering bieden we concreet handelingsperspectief voor ontwikkeling. Wij kijken waar gewenst ook met een juridische, financiële en/of personele blik naar uw organisatie- en samenwerkingsvraagstukken. Onze passie om direct maatschappelijk impact te maken zetten wij in binnen het sociaal domein. Onder andere door het 'vertalen' van de Hervormingsagenda Jeugd. Ook helpen wij bij de realisatie van de transities op het gebied van klimaat en energie. Het is een greep uit de vraagstukken waarop onze ervaren adviseurs én jonge talenten graag hun hersens kraken én waarvoor zij met passie hun handen uit de mouwen steken. Het zijn thema's waarop wij via onze &VDL Academy graag onze kennis delen. Staat uw vraagstuk er niet tussen? Wij laten ons graag uitdagen op andere thema's in het publieke domein!

Onderzoek & Advies | Procesbegeleiding & Realisatie | Interim | &VDL Academy
& Van de Laar is in vriendschap verbonden met GNGMKRS, ons label voor Interim-bemiddeling, Executive search & Werving en selectie.

& Van de Laar B.V.

Emmasingel 29-11
5611 AZ Eindhoven

Isaac Titsinghkaade 4a
1018 CA Amsterdam

info@en-vdl.nl
085 - 747 06 18

en-vandelaar.nl

& Van de Laar B.V. is lid van de Raad van Organisatieadviesbureaus.

